Масса а мехкашкара пролетараш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО свет

Советски Союза Коммунистически партен Нохч-ГІалгІай областнойн Грозненски городскойн комитетийн а Нохч-ГІалгІай АССР-а Лекхехьарча Совета а орган

Кіиранди 8 ФЕВРАЛЬ № 12 (2224) 1959 шу

Мах 20 кеп.

ССКП аргІан йолча XXII-ча съезда хьакъехьа

ССКП XXI-ча съезда соцам

(ТІаийцаб берригаш раьза а болаш 5-ча феврале 1959-ча шера)

Советски Союза Коммунистически парте аргІан йола XXII-гІа съезд 1961-ча шера гулйича бакъахьа лоархІалда.

Советски Союза Коммунистически партен аргІан йоацача XXI-ча съезде

Съезда дневник

4-ча февралера заседанеш

4 феврале Іуйрийна ший болх дІахо бихьар Советски Союза Коммунистически партен аргІан йоацача XXI-ча съездо. Съезда делегаташа нов. Н. С. Хрущева докладах лаьца къамаьлаш дир.

Эггара хьалха къамаьл дир Кургански областерча «Заветы Ильича» яхача колхоза опытнико-полевода нов. **Н. С. Мальцевс.** Зауральен колхозашка ялат дикагІа хьувкъийтар мишта Іалашду, лаьттанца бу болх тоабара методехи шера шозза хІама дІае пар беш аьхача лаьттах эцача пайдахи дийцар цо. Цо йийцар. В. И. Ленина цІерачча юртбоахама Ерриг-союзни Академен организационни структура хувцарах йола дукха предложенеш.

Партен Приморски крайкома хьалхарча секретара нов. **Т. Ф. Штыковс** дийцар, шоай краян халкъа боахам дегІабоалабара перспективех. Цо белгалдаьккхар, 1958 шера хинначул 1965 шера крае валовой продукци арахецлга 73 процент лаккхлургхилар, энергетика, машинаш елга, химически промышленность чехка дегІайоагІаргхилар.

СССР-а Министрий Советерча паччахьалкхе кхерамах лораяра Комитета председателе нов. **А. Н. Шелепина** аьлар, паччахьалкхе кхерамах лораяра органий болхлоша шоашкара доагІар дергда, ворхІ шерарча плана тІа оттадаь Іалаьмате доккхий декхараш вай мехкарча къахьегамхоша кхоачащдеча цхьаннега духьале яйтаргйоацаш, маьрша болх белга Іалашде. Цо белгалдаьккхар, паччахьалкхе кхерамах лораяра органашта юкъера Берен а цунна тІехьа хиннарий а моастагІлен гІулакхех юхедисаьраш дІадаьха хилар, юкъарло йоацаш партен Центральни Комитета хьалхле а лелаеш, укх тІеххьарча шерашка революционни законаш дизза юхаметтаоттадар, законаш телхадеш хинна из ехь дайна гІулакх кхы цІаккха а юхахург ца хиларах хІара советски саг теша йиш йолаш хилар.

Партен Ставропольски крайкома хьалхарча секретара нов. **И. К. Лебедевс** ше къамаьл деш дийцар, краян халкъа боахам дІахо а дегІабоалабе йиш йолча йоккхача торонех. Цо дийцар, крае дукха ха йоацаш газ йоалла йоккха 14 моттиги мехкдаьтта доалла 6 моттиги гучаяьккха хилар. Уж бахьан долаш шерра дегІайоагІаргья химически промышленность.

СССР-а Министрий Совета Председателе заместитела **Д. Ф. Установс** белгалдаьккхар, чурча торонех кхы а шерагІа пайда эцанза барг ца хилар, ворхІ шерарча плана декхараш ханал хьалха а толам болаш а кхоачащдарна автоматикани кердача технологически гІулакхийн средташ юкъе-йоалаянза ярг ца хилар. Дика кхетавеш дийцар цо советски ракетни техника толам боллаш дегІайоагІаш хиларах.

Партен Сталинградски обкома хьалхарча секретара **И. К. Жегалина** дийцар областа индустрии юрта боахами дегІабарах. ВорхІ шера чухь керда фабрикаши заводаши хьалъе еза, йолаш яраш шеръе еза. Колхозашен совхозашеи ялат а хьайбаех йоаха продукташ а лоархІам боллаш дукхагІа йоахаргьа, доккхий балхаш дергда Заволжьен дІадийнар дика хулаш долча лаьтташка хий дуллаш.

ССКП XXI-ча съезда сарахьарча заседане нов. Н. С. Хрущева доклад дІахо йийцар.

* * *

Партен Саратовски обкома хьалхарча секретара нов. **Г. А. Денисовс** дийцар, ворхІ шера чухь Саратовски экономически район йоккха промышленни центр а хинна дІаоттаргхиларах. 1965 шера химически промышленноста продукци 18-зза дукхагІа йоаккхаргьа укхаза.

Мехка чухь химически промышленность дегІайоалаяра йоккхача перспективех дийцар СССР-а Министрий Совета химен паччахьалкхен комитета председателе нов. **В. С. Федоровс.** Ерригача союзни республикашка чІоагІа дегІайоагІаргьа химически промышленность, аьлар цо.

Китаерча СССР-а посола академика **П. Ф. Юдина** ше деча къамаьла юкъе дукхагІа дийцар нов. Н. С. Хрущева доклада тІа оттадаь теоретически дешаш дар. ВорхІ шерара план бокъонца Іилманца майоагІаьра оттаяь коммунизмага долхача ханара план я, аьлар цо. ХІанз коммунизм фу я ха безам болчо, марксизман-ленинизман классикаша яздаьраш дешарал, Іомадарал совгІа, ССКП XXI-ча съезда материалаш а Іомае еза. Социалистически общество хьалъеча сийлахь-доккхача китайски халкъ карагІдаьннараш дика кхетавеш дийцар нов. **П. Ф. Юдина.**

Йоккхий машинаш еча Уральски завода директора **В. В Кротовс** аьлар, СССР-а еза-йоккхача промышленноста кертерча доаръой технически боарам лоархІам боллаш хьахьокх заводо арахецача продукцес. Нов. В. В. Кротовс дийцар, нов. Н. С. Хрущева доклада тезисаш ювцаш оттаяьча предложеней ларда тІа завода низ цаІ-ахазза лаккхбе проект оттаяр.

Партен Воронежски обкома хьалхарча секретара нов. **А. М. Школьниковс** дийцар, областе промышленность чехка дегІайоагІаш хиларах. Хьалхехьа а даьча лоархІамаша хьахьокх, ворхІ шера оттаяь план Воронежски областа промышленноста 1964 шера кхоачашъе йиш хилар.

Казахски республикан Іилмай Академен президента нов. **К. И. Сатпаевс** дийцар, Казахстана Іалаьмате дукха лаьттах доахкача рузкъех. Цо белгалдаьккхар, лаьттах доахка Іалаьмате дукха рузкъаш даха дола-далар бахьан долаш Казахстанах Советски Союза чІоагІа дегІайоагІа республика хилар.

Іуйрийнарча а сайрийнарча а заседанешка съездага моаршал делар Бельген, Швецен, Канадан, Чилен, Эквадора, Цейлона, Ливана, Нидерландий, Колумбен, Израила, Боливен, Швейцарен, Исланден, Кердача Зеланден вежарашха йолча коммунистически болхлойн партей делегацей керте латтараша.

5-ча февралера заседанеш

5 февраде Іуйрийна ший болх дІахо бихьар Советски Союза Коммунистически партен аргІан йоацача XXI-ча съездо.

Партен Киевски обкома хьалхарча секретара нов. **П. Е. Шелеста** дийцар, укх ворхІ шера мел чІоагІа дегІадоагІаргда областа халкъа боахама тайп-тайпара доакъош. 1958 шера хинначул 1956 шера Киевски совнархоза валовой продукци 73 процент лаккхлургья. Нов. П. Е. Шелеста дийцар, областерча колхозаша ворхІ шерарча плана даьттеи шурен яккхара задани пхе шера йистеяккха чІоагІо яь хилар.

Партен Омски обкома хьалхарча секретара нов. **Е. П. Колущинс** дийцар, областа чехка дегІайоагІача промышленностахи юрта боахамахи. ХьатІадоагІача ворхІ шера областа промышленностага дІадахийта лерхІ ялхайтта миллиард сом совгІа ахча. Омски областо — дукха ялати хьайбаех йоаха продукташи лу. Областа боахамаша лерхІ ворхІ шера йоагІа план ялат даккхара хьакъехьа 3—4 шераи дулх даккхара хьакъехьа 3 шераи кхоачашъе.

СССР-а Іилмай Академен вице-президента академика **К. В. Островитяновс** дийцар, Н. С. Хрущева доклада тІа оттадаь теоретически социализмангара коммунизманга долхача ханареи дешаш. Цо бийцар цу хана чухь экономически Іилман бола боккха лоархІам.

Социалистически Якути дегІаярах дийцар партен Якутски обкома хьалхарча секретара нов. **С. З. Борисовс.** Якутен промышленни продукци революци хилалехьа хиннначул 50-зза гарга дегІаенай. ВорхІ шера чухь Якутски республикан экономикеи культуреи дІахо дегІайоалае лерхІ.

Политически Іилмани хьехам дІабоаржабара Ерригсоюзни общественен правленен председателе академика **М. Б. Митина** дийцар, советски паччахьалкхе дегІайоалаяра а чІоагІъяра а дешаш. Советски паччахьалкхе эттача хана денз хІанз санна дукккача наха паччахьалкхен гІулакхашта а боахам хьалбеча иштта дика дакъа лаьцадац, аьнна белгалдаьккхар академика Митина.

Кхы къамаьлаш ма долда аьнна йола предложени тІаэц.

Юхкера дош оалаш къамаьл дир, делегаташа а хьаьшаша а боккхача безамца тІаийцача ССКП Хьалхарча секретара, СССР-а Министрий Совета Председателе нов. **Н. С. Хрущевс.**

Съезда кийчо еча хана санна съезде а 1959—1965 шерашка СССР-а халкъа боахам дегІабарна контрольни цифраш ювцаро хьахьекхар, йоах нов. Н. С. Хрущевс, вай ерригача партес, дерригача советски халкъо цхьа барт болаш ворхІ шерара план кхоабал елга а из кхоачашъе кийча долга а.

Вай съезда балхо къаьгга хьаоттаду вай партен йохаргйоацача чІоагІалони цхьоагІони, партийни организацейн берригача коммунистийн лаккхара активность хиларе сурт.

Моаршал хаттарал совгІа XXI-ча съезда хетадаь гІулакхаш а дувцаш съезда цІерах эзараш письмоши телеграммаши яккарах хоам а баь, Н. С. Хрущевс съезда цІерах дег тІара баркал оал моаршал дайтача ерригача коллективашта а къаьстъаьстача новкъоташта а.

Вай съезде доазол дехьарча 72 коммунистически болхлойн партей делегацеш я, йоах Н. С. Хрущевс. Съезда цІерах цо цІенча дег тІара баркал оал вошал долча коммунистически болхлойн партешта Советски Союза Коммунистически партеги халкъашкеи моаршал хаттарах а доттагІий хиларца цар толамаш дахар царна ловш хиларах а.

ДІахо нов. Хрущевс белгалдоаях, парти а дерригa советски халкъ а коммунизм хьалъяра планаш кхоачашъе кийча долга, машар лорабе, тайп-тайпара социальни системаш йола мехкаш машаре дахар Іалашде де мел дезар де безам хилар, съездо хьахьекхалга. Керттерча даьхъе цунца белгалъя XXI съезд.

ХІанз дунен мехкашта юкъе латтача гІулакхах цхьадола дешаш а, машаре цхьана дахара принципаш чІоагІа ца леладича дарг ца хиларах бокъонца тешаш хилар а дийца, Н. С. Хрущевс белгалдоах, Советски Союзо машарера арахьара политика хадданза а тІагІертта а лелаяьлга а лелаерг хилар а. ВорхІ шерара план кхоачашъяро хІанзара керттера гІулакх — массанахьа а машар хилийтар кхоачащдарна доккха гІо дергда. Вай безам ба машарерча наькъ тІа капиталистически мехкашца яхь лелае.

Нов. Н. С. Хрущевс белгалду, кхохкаденна латта дунен мехкашта юкъера гІулакхаш кІаьддара къаьстта боккха лоархІам болаш да США-неи Советски Союзаи юкъера гІулакхаш тоздар.

«Шийла тІом» дІабаккхарна дунен мехкашта юкъерча гІулакхашта юкъера тайп-тайпара «шодамаш» хьадастанза дарцдац, эггара хьалха Германеца машарера договор делгеи, Берлински дош къоастаделгеи дага а кхоабаш, Малхбузен Берлинах шийн лоІамах йола город яра йолча предложенес кхыдола къовсамера дешаш къоастаде хьал а оттадергда, хІаьта Европе а иштта дале дерригача дунен тІа а кхерамзе Іалашъе гІо а дергда.

Атомнии водороднии герзашта тохкамаш делга соцадарах дола дош чІоагІа терко тІаяхийта дувц нов. Хрущевс, хІаьта ядерни герзашта тохкамаш делга мамогга сихагІа соцадара хьакъехьа соглашени е гІерташ Советски Союз хилар бакъ а дир цо.

Шийн къамаьл йистедоаллаш нов. Хрущевс йоах, вай парте, турпалерча советски халкъо де дезараш доккхий гІулакхаш да. ВорхІ шерара план кхоачашъяро вай мехка гІулакх мел лакхдергда аьлча, цхьанна сага шеквала ца везаш къаьга хьахьокхаргда цо Іоажал гарга кхоачаш латтача капитализмал мел чІоагІа толашагІа я коммунизм.

ДІаухаргья замаш, цхьабакъда, цІаккха а сийле йоргьяц вай турпалерча заман — социализми коммунизми хьалъеча заман! — аьнна кхайкаду нов. Хрущевс.— Ленински новкъа коммунизм котъяккхаргахьа долле, новкъостий!

Нов. Н. С. Хрущевс даьча къамаьлага Іалаьмате чІоагІа уйла тІаяхийта ладийгІар делегаташа, юкъ-юкъе чІоагІа тІоараш а детташ.

Нов. Н. С. Хрущевс яьча докладах йола резолюци ювцарга а тІаэцарга а 1959—1965-ча шерашкахь СССР-а халкъа боахам дегІабарна йола контрольни цифраш чІоагІъяргa а йоал съезд. Берригаш раьза болаш нов. Н. С. Хрущевс яьча докладах йола резолюци тІа а эц, 1959—1965-ча шерашкахь СССР-а халкъа боахам дегІабарна йола контрольни цифраш чІоагІ а ю.

Съезда президиума цІерах нов. Н. С. Хрущевс предложени йоалаю, аргІанна йола XXII-гІа съезд, партен уставо маяккара, 1960-ча шера а ца гулъеш, 1961-ча шера гулъяра хьакъехьа соцам бе, аьнна. Съезда делегаташа берригаш раьза а болаш тІаэц из решени.

Дувца оттадаь хинна дешаш дийцаь даьннад, йоах нов. Н. С. Хрущевс, решенеш тІаийцай. Партес а халкъо а коммунизм «хьалъерий съезд, аьнна, цІи тилла йола, ССКП аргІан йоаца XXI-гІа съезд дІакъовлар кхайкаде мукъаба сона.

Зале Іалаьмате чІоагІа тІоараш тох. Берригаш а хьалгІовт. Съезда делегаташа а хьаьшаша а партийни гимн «Интернационал» доаккх.

(ТАСС).

СУРТА ТІА: ССКП ЦК Хьалхара секретарь новкъост Н. С. Хрущев ССКП XXI-ча съезде делегаташта юкъе ва.

В. Савостьяновен, В. Егоровен сурт.

Доазол дехьарча коммунистически болхлойн партей делегацей сийна Кремле яь че

ССКП XXI-гІча съезде хиннача доазол дехьарча коммунистически болхлойн партей сийна Кремле 6 феврале че йир Советски Союза Коммунистически партен Центральни Комитето.

Чен тІа бар Москве баьхка вошал долча кховзткъе шийтте партен викалаш, Советски Союза Коммунистически партен Центральни Комитета членаш а членалла кандидаташ а, ССКП Центральни ревизионни комиссен членаш.

Новкъоста Н. С. Хрущевси, новкъоста Чжоу Энь-лаеи, новкъоста Пальмиро Тольяттеси пелаш текъадир социалистически мехкашта юкъера доттагІал дІахо йодача хана а чІоагІдалара, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама бохаргбоаца барти цхьоагІои хилара, машар, демократи, къамий кортамукъале, социализм бахьан лоаттадеча къовсамашка марксистско-ленински партей керда толамаш дахара хьамара.

Іалаьмате безаме, доттагІал тІехь чакхъяьлар че. Цо хьахьекхар вошал дола партеш пролетарски интернационализман принципашка хьежжа барт-цхьоагІо йолаш хилар.

(ТАСС).

Кхом бара тІехьа къахьегар

Эсала доал дара а хІаман кхом ца бара а духьала деррига халкъ оарцагІдаккха аьнна новкъоста Н. С. Хрущевс баь тІахьекхан берригаш раьза а болаш тІаийцар «Борец» яхача Московски заводе. Оатхалаш кийчъеш йозю ха кІезигъе, еча заготовкай бокъонца лоархІам бе, оатхалаш юкъъ кийчъелга вІаштІехьдаккха лаьрхІад. Цу цехерча итташ болча сменщикаша цхьан нарядах а сменаш хувцаелча станокаш меттахьа яха ца езаш а бу болх. Станокех, цар бала йиш йолча пайдах, 80—90 процент пайда эц.

ДикагІа бола производственникаш, партийнии профсоюзнии активисташ юкъе болча цеховой комиссено лелабу дІахо йодача хана а экономикан кхоачамаш гучадахара а царех пайда эцара а болх.

(ТАСС).

Сурта тІа: Магомадов Банш.

Плиева И. сурт.

Тъкъо шу совгІа ха я Магомадов Банша юкъах ца буташ мехкдаьтта доаккхаш болх бу.

1938 шера волавеннав из «Старогрознефта» промыслашка бурильщика помощникал болх бе.

Цул тІехьагІа Казахстане мехкдаьтта доаккхаш хиннав н. Магомадов.

Массанахьа а дика болх барца ше дІавовзийташ хьавоагІа из.

Ше эггара хьалха болхлой коллектива юкъевахача, шийх мехкдаьтта доаккха болхло ваьча «Старогрознефть» промыслашка юха а болх бе волавеннав н. Магомадов.

Керда говзал а Іомаяь, скважинашта капитальни ремонт еча цехе болх беш ба из хІанз. ТІехкхоачашъю цо балха заданеш, дика ю ремонт.

Сийдеш йоах н. Магомадова цІи «Старогрознефта» тресте.

Совнархоза мехкдаьтта доаккхачеи бурув тохачеи предприятеша 1959 шера январь бетта баь болх

Предприятей цІераш	План кхоачашъяр процентаца
Мехкдаьтта даккхар	
Гудермесски НПУ (начальник н. Грачев)	111,3
Правобережни НПУ (начальник н. (Мурашко)	105.1
«Горскнефть» (начальник нов. Литвинов)	103,7
«Малгобекнефть» (начальник нов. Плиев)	101.1
«Старогрознефть» (начальник нов. Ивинский)	100,1
«Сунжанефть» (начальник нов. Терентьев)	100,0
«Октябрьнефть» (начальник нов. Жолобов)	97,8
Бурув тохар	
«Сунжанефта» бурув детта Ачалкхера контора (директор нов. Сафонов)	137,2
«Старогрознефта» бурув детта контора (директор нов. Назаров)	136,3
«Сунжанефта» бурув детта Карабулакски контора (директор нов. Кох)	113,4
Бурув детта Гудермесски контора (директор нов. Левин)	112,8
Правобережни НПУ бурув детта цех (начальник нов. Мурашко)	85,0
«Октябрьнефта» бурув детта цех (начальник нов. Коробкин)	81,7
«Малгобекнефта» бурув детта цех (начальник нов. Гришин)	51,6
«Грознефтеразведкан» трест (управляющи нов. Гайдарь)	24,6
Мехкдаьттеи гази йоаккхача промышленноста управлене гІолла даьккха деррига а (начальник нов. Качлишвили)	101,2
Мехкдаьтта теха бурув	100,2

* * *

Республикан мехкдаьтта доаккхача промыслай коллективаша ханал хьалха кхоачашйир 1958 шерара план, планал тІех итташ эзараш тонн мехкдаьтта а попутни газ а яккхар. Съезде хьалха оттаяь яхь шерра йоаржаяр бахьан долаш, чура торонаш гучаяхар а царех дика пайда эцар а бахьан долаш вІаштІехьадаьлар из.

ЧІоагІа дог айденна къахьийгар эксплуатационникашеи бурув деттача болхлошеи, Коммунистически партен XXI-ча съезда производственни совгІаташ кийчдеш, ЛоархІам болаш да, семилеткан хьалхарча шера хьалхарча бетта — январь бетта «Октябрьнефта» хьалхарча промыслагара дІаиккхача, Нохч-ГІалгІай мехкарча ерригача промыслашка паччахьалкхен задани кхоачашъяр белгалдаккхар. Юкъера лаьрхІача дийнахь-бус доаккха мехкдаьтта 1958 шера январь бетта даьккхачул укх шера январь бетта 12 процент дукхагІа даьккхар мехкдаьттеи гази йоаккхача промышленноста управленес.

Старогрозненски, Ачалкхерча, Карабулакски, Гудермесски бурув деттача конторий коллективаша дика барт болаш болх бир. Іан ханаца ювзаенна йола халонаш эша а еш, цар лоархІам боллаш тІехкхоачашйир январера бурув тохара план, из бахьан долаш ерригача республике гІолла бурув тохара план кхоачашъелга Іалаш а деш. ТІехьакхе а динза дисаьр даь даккха а чІоагІа къахьега деза 754 метр бурув тоханза йисаьча «Грознефтеразведкан», «Малгобекнефта», «Октябрьнефта», Правобережни бурув деттача болхлой. Къаьстта уйла тІаяхийта еза тохкамаш деча бурув тохара.

«Сунжанефтагареи» мехкдаьтта а газ а (Іаламан газ) йоаккхача управленегареи дІаиккхача мехкдаьттан ерригача управленеша январь бетта йоагІа мехкдаьттеи попутни гази яккхара план кхоачашъьяй.

ДикагIбараш—Лакхехьарча Совета депутаталла

☆ ☆ ☆ ☆

РСФСР Лакхехьарча Совета депутатий кандидаташ дIаязбар

ГРОЗНЕНСКИ-ЛЕНИНСКИ ХОРЖАМИЙ ОКРУГ

3 феврале общественни организацей викалашца цхьана заседани хилар РСФСР Лакхехьарча Совете деча хоржамий № 811 йолча Грозненски-Ленински хоржамий округа Окружной хоржамий комиссен.

Трофимов Александр Степанович РСФСР Лакхехьарча Совета депутатий кандидаталла оттаварах долча протоколашка а ше харжийта из раьза хиларах цо язъяьча заявленега а хьежа, Окружной хоржамий комиссе соцам баьб: 1903 шера ваь, город Грозне вахаш вола, ССКП член, ССКП Нохч-ГIалгIай обкома хьалхара секретарь, «Красный молот» яхача завода болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха а Шелковской районерча Сталина цIерахча юртбоахама артела колхозникий а юкъарча собранеша оттаваь **Трофимов Александр Степанович** № 811 йолча Грозненски-Ленински хоржамий округе хоржаргволаш РСФСР Лакхехьарча Совета депутатий кандидаталла дIаязве.

ГРОЗНЕНСКИ-СТАЛИНСКИ ХОРЖАМИЙ ОКРУГ

Онуфрий Михайлович Мазурин РСФСР Лакхехьарча Совета депутатий кандидаталла дIаязвара хетаяь заседани хилар 3 феврале № 812 йолча Грозненски-Сталински хоржамий округа Окружной хоржамий комиссен.

Мазурин Онуфрий Михайлович РСФСР Лакхехьарча Совета депутатий кандидаталла оттаварах долча протоколашка а ше харжийта из раьза хиларах цо язъяьча заявленега а хьежа, Окружной хоржамий комиссе соцам баьб: 1900 шера ваь, город Грозне вахаш вола, ССКП член, «Октябрьнефть» яхача Мехкдаьттан промыслови Управленерча № 2 йолча Мехкдаьттан промысле мехкдаьттаха доаькхача оператор вола, «Октябрьнефть» яхача Мехкдаьттан промыслови Управленерча № 2 йолча Мехкдаьттан промыслан болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха а Курчалоевски районерча Ленина цIерахча юртбоахама артела колхозникий а юкъарча собранеша оттаваь **Мазурин Онуфрий Михайлович** № 812 йолча Грозненски-Сталински хоржамий округе хоржартволаш РСФСР Лакхехьарча Совета депутатий кандидаталла дIаязве.

СТАРОПРОМЫСЛОВСКИ ХОРЖАМИЙ ОКРУГ

ОССП Грозненски горкома хьалхара секретарь Евгений Николаевич Зотов РСФСР Лакхехьарча Совета депутатий кандидаталла оттаваьча общественни организацей викалашца цхьана 4 феврале заседани хилар РСФСР Лакхехьарча Совете деча хоржамий № 814 йолча Старопромысловски хоржамий округа Окружной хоржамий комиссен.

Зотов Евгений Николаевич РСФСР Лакхехьарча Совета депутатий кандидаталла оттаварах хьакхаьчача протоколашка а ше харжийта из раьза хиларах цо язъяьча заявленега а хьежа, Окружной хоржамий комиссе соцам баьб: 1918 шера ваь, город Грозне вахаш вола, ССКП член, ССКП Грозненски горкома хьалхара секретарь, «Старогрознефть» яхача Мехкдаьттан промыслови Управленен № 4 йолча Мехкдаьттан промысла а Шалински районерча «Шалински» яхача совхоза а болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха юкъарча собранеша оттаваь **Зотов Евгений Николаевич** № 814 йолча Старопромысловски хоржамий округе хоржаргволаш РСФСР Лакхехьарча Совета депутатий кандидаталла дIаязве.

МАГIАЛБИКА ХОРЖАМИЙ ОКРУГ

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Алмазов Іаддалий Илез РСФСР Лакхехьарча Совета депутатий кандидаталла оттаваьча общественни организацей викалашца цхьана 3 феврале заседани хилар РСФСР Лакхехьарча Совете деча хоржамий № 815 йолча МагIалбика хоржамий округа Окружной хоржамий комиссен.

Алмазов Іаддалий Илез РСФСР Лакхехьарча Совета депутатий кандидаталла оттаварах хьакхаьчача протоколашка а ше харжийта из раьза хиларах цо язъяьча заявленега а хьежа, Окружной хоржамий комиссе соцам баьб: 1899 шера ваь, город Грозне вахаш вола, ССКП член, НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель «Малгобекнефть» яхача Мехкдаьттан промыслови управленерча № 1 йолча Мехкдаьттан промысла болхлой, инженерно - технически болхлой, гIулакхерча наьха а Сунженски районерча «Путь к коммунизму» яхача юртбоахама артела колхозникий а юкъарча собранеша оттаваь **Алмазов Іаддалий Илез** РСФСР Лакхехьарча Совета депутатий кандидаталла дIаязве.

ГРОЗНЕНСКИ-ОРДЖОНИКИДЗЕВСКИ ХОРЖАМИЙ ОКРУГ

Урус-Мартановски районерча «Горец» яхача совхоза доярка Тамара Мустафаевна Кадиева РСФСР-а Лакхехьарча Совета депутатий кандидаталла оттаьча общественни организацей викалашца цхьана 4 феврале заседани хилар РСФСР Лакхехьарча Совете хоржамаш деча № 813 йолча Грозненски-Орджоникидзевски хоржамий округа Окружной комиссен.

Кадиева Тамара Мустафаевна РСФСР Лакхехьарча Совета депутатий кандидаталла оттаярах хьакхаьчача протоколашка а ше харжийта из раьза хиларах цо язъяьча заявленега а хьежа, Окружной хоржамий комиссе соцам баьб: 1931 шера яь, Урус-Мартановски районерча «Горец» яхача совхозе яхаш йола, парте йоаца, Урус-Мартановски районерча «Горец» яхача совхоза доярка, Орджоникидзевски машиннькъа Грознен станцен а Урус-Мартановски районерча «Горец» яхача совхоза а болхлой, инженерно-технически болхлой, гулакхерча наьха юкъарча собранеша № 813 йолча Грозненски-Орджоникидзевски хоржамий округе харжарна дIаязъе.

Хоржамашта хьалхарча Окружной совещанера

ЧIоагIа сакъердаме яр укх деношка Лермонтов цIерахча театре хиннача хоржамашта хьалхарча Окружной совещане. Цига вIашагIкхийттабар Орджоникидзевски районерча промышленни предприятешкарча коллективай, Урус-Мартановскан Советскин районий юрта боахама къахьегамхой, партийни, профсоюзни, комсомольски организацей викалаш.

Совещани хьайийлар Орджоникидзевски машиннаькъа Грозненски отделенен начальника заместителя, къаьнача коммунеста, харжархочо нов. Афанасьев.

ССКП ЦК Президиум юкъе а йолаш совещанен сийлен президиум харжа аьнна енна предложени чIоагIа раьза болаш тIозараш детташ тIаийцар зале гулбеннараша.

РСФСР-а Лакхехьарча Совете депутаталла балхийта оттабаь кандидаташ бувцаш совещани хьайийлачул тIехьагIа, аггара хьалха къамаьл де дош йийцар Грозненски станцен вагони депон начальника нов. Шкатулас. Цо ший къамаьлаца йоах, тахан вай РСФСР-а Лакхехьарча Совете вай Даьхен дикагIа а тешамегIа а бола кънгаш мехкарийн депутаталла кандидаташ оттабу ди, вай дегаш гIоздаьнна ди да. дIахо ший къамаьлаца цо дувц, ССКП XXI-ча съезда накъа боагIаш вагонни депон болхлоша тIаийца доккхий декхараш сийленца, йиллача ханал хьалха воаш кхоачащдаь хилар а, хIанз XXI-ча съезда материалаш Іомаеча тIаккха фу хурд-хьогI дIахо?»

— Эйхьазагга тоха кулг, — оалаш шийна хезача, юхайийрзача Тамарийна бIаргаийра совхоза дикагIа йола доярка Анна Аристова.

Тамара дIахо а тетта, гIанда тIа Іолох а енна, етт мишта-бетта беза дIахьеккар Аристовас.

— Халахь Тамара, — хьехар дора Аннас, — кхыметтел Іа гIанд Іатта таьнеи гаргеи оттадарга хьежжа а йоалаш хул хьона ка. Іа из таьна оттадойя — гаьнара кхувда езаргья хьа, кIаьдлургья, бийтта боаккхалургбац етт.

Лаьрхха ладувгIар Тамарас, ший хIаьтта хиннача хьаьшо етт мишта бетта беза, массаж мишта е еза, кулгаш кIаьдлургдоацаш болх мишта бе беза, яхаш шийна деча хьехарга.

Болх беш дукха ха ялалехьа Скибо Евдокияи Аристова Аннеи тийшар балха тIера йолча Кадиева Тамарас доахан деттарах йола говзал шоашкара дикка дIаийца хиларах. Ше бетташ лелабу бархIайт етт цхьайолча къаьнарча дояркашачул сихагIа а дикагIа а беттар Тамарас, Іатто тIехьара луш йолча шурех хьоанал дукхагIа йоаллаш хул аьнна Аристова Аннас шийна даь хьехар диц а ца долийташ.

БIу ца къожабеш къахьегаро, доахана йоакхо яро Тамарий болх тоабора. Дукха безаш яр из къахьегам. Шхийтта шу даьнна йийIиг ше йолаш школа йистеяькхха яьнначул тIехьагIа Казахстана Талды-Кургански областа Каратальски районерча 1 Мая цIерахча колхозе балха яха мукъа ба сона, аьнна, дехар дир цо наьнагара. Цхьа шу даьнначул тIехьагIа свеклаш лелаеча звеной звеновод йир цох. Цу звенос дика хьувкъайир шекар доаккха свекла. Даим колхозеи районерчеи сийлен доска тIа яр Кадиевай звено. ХIаьта цунна тийннача сийлен грамоташеи премешеи хьаькхар йоI балха говзал йолаш а бIу къожабергбоацаш а йолга. 1957 шера ше яьча Урус-Мартан яхача цIакхаьчача хана «Горец» яхача совхоза доярка эшилга шийна ма хайнгехьа а доярка хила лаьрхIар цо: «Хала бале а сий долаш ба из болх» аьнна соцадир цо.

Цкъа ферме вера отделене управляющи вола Аслаханов. Доярка хьатул а баь, Коммунистически партен XXI-тIча съездах лаьца къамаьл дир цо. Тамарас дика кхетадир саббарагIа цо даь къамаьл.

— БIаь шерашка иразага сатийсад наха,— йоахар Аслахановс,— хIаьта массанега а кхоачаргдола, массава а гIадвугаргвола иразг — коммунизм—воай кулгашца хьалъеш доахк вай тахан. Дукха ха яц доккхий сакъердамаш долча долхаш штапельни кочамаш а ювхаш шу яха,— хIанз даьреи зипеи, дикагIеи хозагIеи барзкъа эш. ХIаьта хIанзчул тIехьагIа ворхI шу даьлча мишта хургда мотт шоана!

Безаме а кхетадеш а дувцар управляюще: колхозашкеи совхозашкеи йоаккхача шурийна а даьреш арахецара, чон лоаладара, электростанцеш хьалъяра а ювхера бувзам, шикхо шу даьнначул тIехьагIа цар ферма, юрт, больница, магазинаш мишта хургья.

Къамаьл йистедаьнначул тIехьагIа шоай декхараш кердадаха лаьрхIар доярка́ша. Массанена а санна, ший плана а тороний а уйла йир Кадиева Тамарас а. ХIара фуражни Іаттагара шера 2300 килограмм шура яккха план мара йоаццашехьа 2600 килограмм яккха лаьрхIар цо.

Саррахьа цIаяхачул тIехьагIа ше тIаийца декхараш дIадийцар цо маьрага.

— Дош кхоачащдуларгдий хьога? — аьнна хаьттар мара, вела а къежа.

— Сагот ма де Іа. Ара гIолла дIакхувсаш хилац уж дешаш.

Листача бIарг-цIацкъамашта кIалхара цун сийна бIаргаш а михага Іаьржъенна юхьмараш а безаме елаелар.

Цу бус наб ца еш дукха иллар Тамара, ше тIаийца социалистически декхараш кхоачаш а тIехкхоачаш а мишта дергдар-хьогI, яхаш уйла еш. Ах-бийса яьннача ханна, шорттига, бераш сомадалар кхераш, хьал а гIетта, ший хIамаш тIа а йийха, улица тIа араяьлар Тамара.

Ситалара сийрда хьежача бетто къьгта хьахьокхар ферме бода никъ. Шортта седкъашка а хьежа, эзза полтув хьа, а къайла, шийна бовзаш болча наькъа таках йолаелар Тамара. Отар чу дIачуяьча даьсса хьаьш бIаргадайра цунна. «ХIанз а хIама ца дуллаш дитад-кх ераш скотникаша» аьлар Тамарас ши-шийца, эгIаз а яха. «Ахча дIаэца-м шоай ханнахьа боагIа ераш, цхьабакъда шоай декхараш кхоачаш-м дац».

Дукха ха ялалехьа кердача силосаца хьалдизар хьаьш. Цхьацца нзхьара кIалхьарцар а хийца, цIаяхар из. Іурра цIенхаштта къамаьл хилар ферме.

— Мегаргдолаш гIулакх дац бийсана укхаза доаллар,— аьлар цо раьза йоацаш ферман заведующега. — Оаха мара кхы саго уйла е езаш дац шура дукхагIа яккхара? Бийсанна хьайбашта доакъар хIана дехкац скотникаша?

Цхьан Тамарас яьха Іацар из. Из йоахар Аристовас, Скибос, кхыча доярка́ша. Фермерча хIара болхлочо йоакхо е еза йоахар цар хьайбай.

Цу къамаьло дог ураоттадир хьалхагIа ладара хиннача болхлой а — уж дикагIа хьежа баьлар хьайбашка.

Йистедоалаш латтар 1958 шу. Доярка́ша баьча балха лоархIам беш бар. Ираз Тамаре дар. Ше леладелча доахах хIара Іаттагара 2965 килограмм шура яьккхаяр цо. Ерригa планал совгIа цо яьккха шура 11000 килограмм яр. Цунах Даьхенна бIаьш килограммаш даьтта хургда.

ХIаьта укх деношка, семилеткан хьалхара шу доладеннача деношка, ший низах бIубенна къахьегаш я Кадиева Тамара.

«Горец» яхача совхозе лоархIаш а дукха езаш а я Кадиева Тамара. ХIаьта РСФСР-а Лакхехьарча Совета депутаташка вохийтаргволча кандата цIи яккха аьнна собране шоаш вIашагIкхийтача, совхоза болхлоша массава раьза а волаш лаьрхIар,— халкъа тешаме йоI, парте йоаца активистка Кадиева Тамара харжа аьнна.

Н. ШИПУЛИН.

„Горец“ яхача совхоза доярка

Тамара мархIа а елла, раьза хинна ела а енна, аьлар Евдокияс:

— Доахан деттилга Аристова Аннай санна хьай вIашатIехьлалац аьле, ехе ма хьовза хьо. Долалучв хана тхо а дар ишшта кхераш. ТIехьагIа хьо а яргья балхага, кIаьта доахан хьоца хьа а Іамаргда.

— Баркал оал аз хьона, Дуся, Іа сайна хьехам баларах. Цхьабакъда доярка сох хург а я! — тешшаме аьлар Тамарас. — Хіаьта хьогареи Аристова Аннайгареи новкъостал а хург ма дий сона. Шун-м дика вIаштIехьа ма боал из болх.

Божа латтача дIачу а яьнна, Іатта фоартах кулг а теха, аьлар цо:

— Жи, дукхабахарг, халахетар ма делахь сона. Іа шура дукхагIа тела, хIаьта аз хьо дикагIа кхоабаргба. Бийсанна наб ца яь а, керда доакъар терлда аз хьона.

Ший боккха корта хьа а берзабаь, ший кердача даьна бIара а хьежа Іаьхар етт, Тамарас яхачоа ше раьза хилча санна. ТIаккха цул тIехьагIа хьай чу кур а Іетта, аьл парк хьаара кхессар, хьажал хьай тхо сенца кхоаб, аьлча санна.

Тамарас аьл парк хьал а ийца, хьаж а яьккха, дIаюстара кхессар. Вар хьаж йоагIар аьлах.

— Дукха баха хьо йичий — аьлар Тамарас, — ма эсала кхоаб хьо. ХIама дергдац, се хьежаргья со хьа доакъарга.

Лохача гIанда тIа Іо а хайна, шамара кIал ведар а нийсъяь, етт бетта хьежар къона доярка. Дика ца лоархIадеш деттар кулгаш, цудухьа шурий кIеж ведара оагIох етталора, боарамах йоацаш, тIарех кIеж хийцца ягIацар, юххера а цу балхага даланза долча кулгий гIоарал дайра.

Іатто, хьекхадеш дола мочхал саца а сацийта, цоккха са а даьккха, шох лостаеш санна цIог лостадир. «ХIахьий хIанз, дIаболабаьб а алалехьа етт а бац са балха раьза», — аьнна уйла йир Тамарас. — ТIаккха фу хурд-хьогI дIахо?»

— Эйхьазагга тоха кулг, — оалаш шийна хезача, юхайийрзача Тамарийна бIаргаийра совхоза дикагIа йола доярка Анна Аристова.

Тамара дIахо а тетта, гIанда тIа Іолох а енна, етт мишта-бетта беза дIахьеккар Аристовас.

— Халахь Тамара, — хьехар дора Аннас, — кхыметтел Іа гIанд Іатта таьнеи гаргеи оттадарга хьежжа а йоалаш хул хьона ка. Іа из таьна оттадойя — гаьнара кхувда езаргья хьа, кIаьдлургья, бийтта боаккхалургбац етт.

Лаьрхха ладувгIар Тамарас, ший хIаьтта хиннача хьаьшо етт мишта бетта беза, массаж мишта е еза, кулгаш кIаьдлургдоацаш болх мишта бе беза, яхаш шийна деча хьехарга.

Болх беш дукха ха ялалехьа Скибо Евдокияи Аристова Аннеи тийшар балха тIера йолча Кадиева Тамарас доахан деттарах йола говзал шоашкара дикка дIаийца хиларах. Ше бетташ лелабу бархIайт етт цхьайолча къаьнарча дояркашачул сихагIа а дикагIа а беттар Тамарас, Іатто тIехьара луш йолча шурех хьоанал дукхагIа йоаллаш хул аьнна Аристова Аннас шийна даь хьехар диц а ца долийташ.

БIу ца къожабеш къахьегаро, доахана йоакхо яро Тамарий болх тоабора. Дукха безаш яр из къахьегам. Шхийтта шу даьнна йийIиг ше йолаш школа йистеяькхха яьнначул тIехьагIа Казахстана Талды-Кургански областа Каратальски районерча 1 Мая цIерахча колхозе балха яха мукъа ба сона, аьнна, дехар дир цо наьнагара. Цхьа шу даьнначул тIехьагIа свеклаш лелаеча звеной звеновод йир цох. Цу звенос дика хьувкъайир шекар доаккха свекла. Даим колхозеи районерчеи сийлен доска тIа яр Кадиевай звено. Хіаьта цунна тийннача сийлен грамоташеи премешеи хьаькхар йоI балха говзал йолаш а бIу къожабергбоацаш а йолга. 1957 шера ше яьча Урус-Мартан яхача совхозе доярка́ша эшилга шийна ма хайнгехьа а доярка хила лаьрхIар цо: «Хала бале а сий долаш ба из болх» аьнна соцадир цо.

Цкъа ферме вера отделене управляющи вола Аслаханов. Доярка́ш хьатул а баь, Коммунистически партен XXI-тIча съездах лаьца къамаьл дир цо. Тамарас дика кхетадир саббарагIа цо даь къамаьл.

— БIаь шерашка иразага сатийсад наха,— йоахар Аслахановс,— хIаьта массанега а кхоачаргдола, массава а гIадвугаргвола иразг — коммунизм—воай кулгашца хьалъеш доахк вай тахан. Дукха ха яц доккхий сакъердамаш долча долхаш штапельни кочамаш а ювхаш шу яха,— хIанз даьреи зипеи, дикагIеи хозагIеи барзкъа эш. Хіаьта хIанзчул тIехьагIа ворхI шу даьлча мишта хургда мотт шоана!

Безаме а кхетадеш а дувцар управляюще: колхозашкеи совхозашкеи йоаккхача шурийна а даьреш арахецара, чон лоаладара, электростанцеш хьалъяра а ювхера бувзам, шикхо шу даьнначул тIехьагIа цар ферма, юрт, больница, магазинаш мишта хургья.

Къамаьл йистедаьнначул тIехьагIа шоай декхараш кердадаха лаьрхIар доярка́ша. Массанена а санна, ший плана а тороний а уйла йир Кадиева Тамарас а. Хіара фуражни Іаттагара шера 2300 килограмм шура яккха план мара йоаццашехьа 2600 килограмм яккха лаьрхIар цо.

Саррахьа цIаяхачул тIехьагIа ше тIаийца декхараш дIадийцар цо маьрага.

— Дош кхоачащдуларгдий хьога? — аьнна хаьттар мара, вела а къежа.

— Сагот ма де Іа. Ара гIолла дIакхувсаш хилац уж дешаш.

Листача бIарг-цIацкъамашта кIалхара цун сийна бIаргаш а михага Іаьржъенна юхьмараш а безаме елаелар.

Цу бус наб ца еш дукха иллар Тамара, ше тIаийца социалистически декхараш кхоачаш а тIехкхоачаш а мишта дергдар-хьогI, яхаш уйла еш. Оаха мара кхы саго уйла е езаш дац шура дукхагIа яккхара? Бийсанна хьайбашта доакъар хIана дехкац скотникаша?

Цхьан Тамарас яьха Іацар из. Из йоахар Аристовас, Скибос, кхыча доярка́ша. Фермерча хIара болхлочо йоакхо е еза йоахар цар хьайбай.

Цу къамаьло дог ураоттадир хьалхагIа ладара хиннача болхлой а — уж дикагIа хьежа баьлар хьайбашка.

Йистедоалаш латтар 1958 шу. Доярка́ша баьча балха лоархIам беш бар. Ираз Тамаре дар. Ше леладелча доахах хIара Іаттагара 2965 килограмм шура яьккхаяр цо. Ерригa планал совгIа цо яьккха шура 11000 килограмм яр. Цунах Даьхенна бIаьш килограммаш даьтта хургда.

Хіаьта укх деношка, семилеткан хьалхара шу доладеннача деношка, ший низах бIубенна къахьегаш я Кадиева Тамара.

«Горец» яхача совхозе лоархIаш а дукха езаш а я Кадиева Тамара. Хіаьта РСФСР-а Лакхехьарча Совета депутаташка вохийтаргволча кандата цIи яккха аьнна собране шоаш вIашагIкхийтача, совхоза болхлоша массава раьза а волаш лаьрхIар,— халкъа тешаме йоI, парте йоаца активистка Кадиева Тамара харжа аьнна.

Н. ШИПУЛИН.

ДукхагIа продукци яккхара тIехьа

Грознерча маслозавода къахьегамхоша 1958-ча шерара план тIехкхоачашъьий. Валови продукци арахецар 103,6, товарни продукци арахецар 107,1 процентага а кхоачадеш, хIаьта, къахьегама овсарал лакхъяр 114,4 проценти, накопленни яр 107,5 проценти кхоачащдаьд коллективо. Цул совгIа 90,6 эзар киловатт-сахьат электроэнерги а кхоьий цар.

Ишшта партен XXI-гIа съезд хьаелла ча ден сийна яхье а этта, январь бетта валови продукцен план 102,4 проценти, даьтта даккхара план 103 проценти кхоачашъеш дика къахьийтад завода болхлоша.

Шоайла социалистически яхье а яьнна, коммунистически къахьегама бригада яха сийлен цIи яккха лерхIаш, чуйийнна болх беш я заводе сушильщика-коммуниста нов. Курдюковс кулгалду бригаден нов. Ганозова тIахьожаш йола лабораторен бригаден.

Шинна а бригадай къахьегамхоша кIаьдбалари хало хиларн ца жхераш, дика болхбарца январь бетта 115-120 процент кхоачашъьий шоай балха план. Коммунистически къахьегама бригадан цIи яккха шоаш тIаийца декхараш бригадай коллективаша сийленца кхоачащдеш латт хIанзалехьа а.

Дика къахьега ловш вIашагIкхийтта коллектив я заводе керттера лоархIаш йола маслобойни цеха коллектив. Цу цеха кулгалдеш я 16 шера заводе болх беш йола тешаме болхло коммунист Евтеева. Балха заданеш массаз а тIехкхоачашъеш хьайоагIа Евтеева цехера Стридеваси, Уставицкаяси, Золотухенеи кулгалду бригадаш а. Юккъера лаьрхIача цу бригадаша 114—115 процент кхоачашъю балха план.

ЧIоагIа шоайла социалистически яхье а баьнна партен XXI-ча съезда цIерах толамаш доахаш ба заводе партийни организацен секретара новкъоста Иванина кулгалду бедала отделенера къахьегамхойи, снабженени сбытеи отделенера къахьегамхойи.

А. ДОДОВ

Дика къахьег

— Хьадувла маьхкарий, вай а коммунисташа къахьегаргда,— аьлар Анна Есенофонтьевнас.— Дiаийла ел оашош! БархI комсомолка ма йий вай бригаде! Низ ба из! Бакъдеций?

— Нийса да! Бакъдуьв тетя Аня— цхьатарра аьлар маьхкарашă,— яхь кхайкаю вай! Фуннагга даь а из сийлахь цIи йоаккхаргья!

Из тайна къамаьл хилар малярий бригаде коммунистически къахьегама бригадаш вIашагIйохкарах дола хоамаш газеташ тIа а радио чу гIолла а арадувла даьннача хана. Ишшта дош деннилга шоллагIча дийнахьа дIахайра № 131 йолча строительно-монтажни поезда партийнии комсомольскии организацешта. Цар цу сахьате хьаллаьцар из гIулакх. Ишшта дIайолаелар машиннаькъа строителашта юкъера яхь.

Малярий говзал луш йола Ростовски железнодорожни училище йистеяькхачул тIехьагIа Грозне болх бе хьахьожабир Анна Ксенофонтьевнай бригадацара маьхкарий. Хіанзалца цар болх бьача тайп-тайпарча моттигашка дика къахьегаш хиларца белгалбаьлар уж. Хіанз 18 квартира йола чуIе цIенош хьалдеш я бригада. Цигача кхайкайир цар яхь а. Цар декхар тIаийцар болх тIехдика бе, сменах йоагIа заданеш 135 процентал кIезитагIа кхоачаш ца е, ши процент материалаш кхое, балха тIа а цIагIа а хьокхаме хила, аьнна. Уж декхараш бокъонца кхоачащдеш хьайоагIа бригада. Хіанзе а дешара задани 150-170 процент кхоачашъю цар.

Цу бригадацара дукхагIа бола маьхкарий общежите ба Іеш. ЦIена хул цар цIен че. Хьалхагга хIаране къаьст-къаьста кийчдеш хинна даа хIама хIанз массане а цхьана кийчду цар, цIен чура цхьалхало шоаш лоаттаю.

Бригадацара цхьабола маьхкарий сайрийнарча школашца деша багIа. Масала, ший образовани чакх а яьккха, аттестат хьаэца дагахь дешаш я Антоненко Рая. Институте яха кийчлуча курсашка дешаш я 10 класс яьккхачул тIехьагIа моляралла болх беш йола бригадира йоI — Быкадорова Таиса.

Художественни самодеятельноста кружоке дика даьхьа лоац Корниенко Марияс, Кочкарева Верас.

Ишшта безаме, барттайна, массанахьа а шоашкара хьоккам луш къахьет хIанз Анна Ксенофонтьевнай бригадацарча маьхкарий коллективо.

С. ВОРОНИН

Хоржамаш дара хьалхарча деношка

«Новая жизнь» яха юрт мара яц Шалински районе хIанз а электричество а радио а йоацаш. Укхаза агитатораша къаьстта чIоагIа болх бе беза.

Пудухьа агитационни болх дIаболабалехьа агитаторашца юрта Совете инструктивни совещани йир.

Хіанз болх беш 33 агитатор ва. Эггара дикагIа болх берех ба коммунисташ Абдурахманов Мовлади, Даудов Іаддалвахьит, Солтамигов Гелани, комсомольцаш Хасанов Майрбик, Висхаджиев тIахьир, парте воаца Аюбов Дуда. Царех хIаране шоай кварталашка а производственни бригадашка а хоржамий положени а ССКП XXI-ча съезда материалаш а ювцаш 5—6 беседа яьй.

М. ТКАЧЕНКО.

Д. И. МЕНДЕЛЕЕВ

(ВАЬ 125 ШУ ДАЛАРГА).

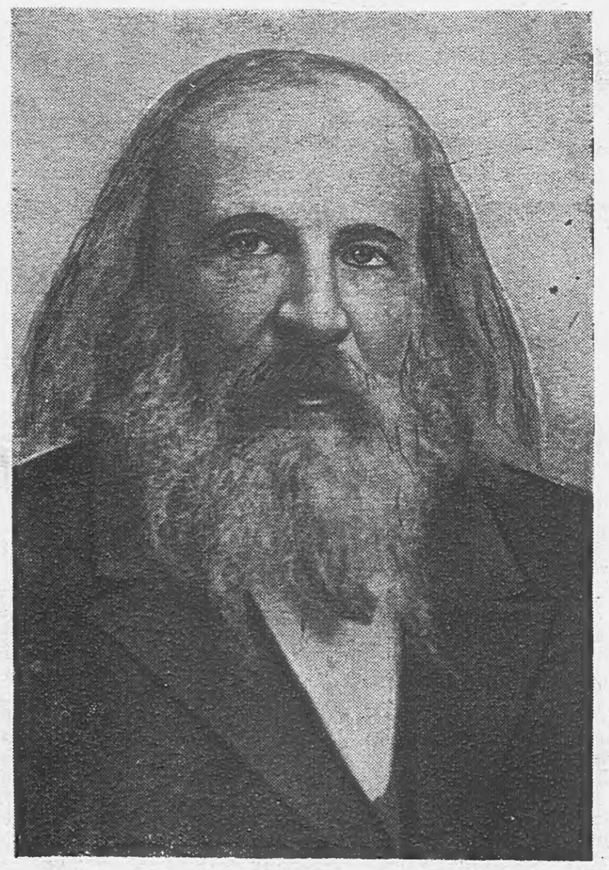

Іалальмате доккхача хьаькъалера Іилмахо-химик Дмитрий Иванович Менделеев цунен Іилма дIаьхи даьча нахах саг ва. Ший ханара кхеташагIа вола общественни деятель Д. И. Менделеев чIоагIа къахьегаш хиннав халкъанна юкъе просвещени йоаржае, адамаш хьаькъалах кхеде гIерташ. Россен хIама хьадеш дола низаш тоалургхиларах чIоагIа тешаш хиннав из. Менделеевна хийттар кхоачаш хиннад. Вай Даьй-мехка химически промышленность халкъа социалистически боахама керттера цхьа дакъа а хинна дIаэттай. Д. И. Менделеевна даиман дагадаьллача гIулакха — химически промышленность дегIайоалаярна кхы а дукхагIа сийлахь-йоккхий перспективаш хьайийлай 1958-ча шера май бетта хиннача ССКП ЦК Пленума а ССКП XXI-ча съезда а решенеша чIоагIъьяча.

2,5 миллион сом кходаьд

— Шера йола план ханал хьалха кхоачаш а яь планал совгIа эзараш тонн доагам лургда вай, — яхача лозунгаца къахьега яьлар Грознерча нефтеперерабатывающи завода стабилизацен а пропанови а участкан коллективе, съезда сийна социалистически яхьа юкъе дакъа а лоацаш.

Шоашта хьалхашка оттадаь деккхараш сийленца кхоачащдир участкан технологаша.

Участкан коллективо масса хана тIехкхоачашйора паччахьалкхен продукци арахецара планн. Из бахьан долаш планал совгIа эзараш тонн горючи даккха вIаштIехьа даьлар цар.

Коллективо къовсам лелабу арахецача продукцен мах лохбарца, къахьегама овсарле совъяккхарна, бедалах дукхагIа пайда эцарна. дIадахача шера технологий вIаштIехьадаьннад 1994 тонн пари, 471294 куб. метр хийн, 17224 киловатт-сахьат электроэнергии кхое, хIаьта 264 тонн мехкдаьттан продукташ кхо а яьй 21 тонн доагам сов а даьккхад. Арахецача продукцен мах лохбарца участкан коллективо 2754 эзар сом паччахьалкхен ахча кходаьд.

Стабилизацени пропановии участкан болхлошта дIадахача шера пхезза елар завода дIа-юха тела ЦIе Байрах. Коммунистически къахьегама 4 бригада я участке. Январь беттара план 3 ди хьалха кхоачашъе дош деннадар операторашца Ковалеваси, Разуваеви, Лещенкоси, Кузьминеи кулгалдеча сменаша. Из план 4 ди хьалха кхоачашйир цар. Шоай балха толамаш хьамсарча Коммунистически партен XXI-ча съезда хетадаьд технологаша.

Н. ГЛУХОВ.

Юрта боахамера учет лелаеча кадрай говзал лакхъе

ОССП ЦК-а декабрьски Пленумо белгалъяькхай вай мехка юрта боахам дегIаболабара Іалальмате йоккха программа.

Агробиологически гIулакхашта санна чIоагIа уйла тIаяхийта еза юрта боахама болхлоша шоай экономически дешар лакхдара а учета дикагIа йола формаш Іомаяра а.

В. И. Ленина яздаь: «Социализм— из. эггара хьалха учет я», яхаш. Хіаьта хIанз шерра коммунизм хьалъе йолаеннача хана, кхы а боаккхагIа ба учета лоархIам. Кагирхоша экономически дешар Іомадара хьакъехьа доккха гIулакх де йиш йолаш я комсомольски организацеш, экономически дешар Іомадьча катирхоша дикагIа зувргья производствон мела моттигаш, хьаккхашта а гIулакх довзаш а къестадергда цар кагирхой балха дIанийсбареи цар вахареи дешаш, къахьегамо гучадоаха дикагIа дола гIулакхаш чехкагIа дIадоаржадергда.

Шоай экономически кхетам лакхбе йиш хурпья кагирхой болх бешшехьа а говзал а Іомаеш, Ерригсоюзни заочни учетни курсашка деша а багIаш.

Цу курсий йиъ отделени я: колхоза бухгалтерий, колхоза счетаводий, совхоза бухгалтерий отделенеш а колхозий председаселашни ревизионни комиссей членашни кийчбара отделени а.

Юкъарча экономически предметел совгIа, цига деша багIарашта хьех, цар Іомадеча предметах дола счетни дешар а.

Говзал лакхъеча курсашка вай республике деша багIа колхознийн совхозийн 25 счетни болхло.

Цу курсашка деша багIа нах дукхагIа бараш Курчалоевскии Ножай-Юртовскии районашкара ба, Наьсарен, Первомайски, кхы дукхача районашкара нах бац цига. Вай республикана гIулакх деш, Ростовски ВЗУЕ-а областашта юкъера филиал я. Цу филиала дешара заведующе нов. Г. М. Лисовича йоах, цу курсашка деша багIача нахага дикагIа хьажа дагадолаш 1959 шера апрель бетта Курчалое учетни конференци е лаьрхIад, лекцеш ешеи семинараш еи Ростовера филиала преподавателаш а боагIаргболаш.

Цул совгIа, цу курсашка деша багIарашта ревизионни комиссей членашта ухх шера май бетта семинар ергья, колхозашкара ревизи вIаштIехьа яккхарен колхоза фуркъана лоаттаю контроль тоаяреи дешаш а дувцаш.

Цу тайпара, учетни болхлой говзал лакхъяр духхьал цу болхлой шоай гIулакх хинна ца Іеш, партийни, боахама, комсомольски органаш хьажа езаш гIулакх да.

В. ДЕНЕЖКИН,
ВЛКСМ-а Нохч-ГIалгIай обкома инструктор.

Низбола комбайн

Грозненски гаражни оборудованен завода коллективо вежарашха йолча Дагестана яхьийта аьнна дуги мукхи, тIера чкъор Іо а доаккхаш, цIенду низбола комбайн яьй. Укх деношка город Хасав-Юрта йохьийтаргья из. Ялх метр йIаьхеи пхи метр лакхеи я из комбайн. Ийс электромотор, барабанаш, бункераш, комбайнага болх байта чоалханерча приборашца болх бу шульт я цун.

Из шоллагIа комбайн яьй Дагестана цу заводо. ХьалхагIа яь комбайн Кизлярски районерча Горьке цIерахча колхозе болх беш йола ши шу да. «Комбайно дугах сорташ дика доах. Цхьан сахьата 1500 килограмм дуга цIенду цо. Дика машина я», яхаш язду цунах колхоза председатела Бурлаковс: Хіаьта хIанз яь комбайн цул а низболашагIа я. Из лелаеш цхьа саг мара вац. Цу машино дуга дет, докъаду, тIера чкъор Іоькхе, цIен а ду.

Грозненски заводо арахийцача цу комбайнага шоаш хьежача, чIоагIа дика могайир из Кубанерча дуга станцен Іилман болхлоша. Краснодарски краерча дуга цIендеча Красноармейски комбината оборудованеца нийсъеш ювцар цар из. Комбайно 3 процент дукхагIа йоакх Іов Красноармейски комбината машиншаша йоаккхачул. Іов йоаккхаш 10-зза мах кIезагIа дIа а бода.

Дика совгIат да Грознерча къахьегамхоша вежарашха йолча Дагестана дохьийтар.

Я. БЕРГЕР.

Оздоев Аюпа тракторни бригаде

Виъ вешийна юкъе вIамагIвар Аюп а волаш, ОздоевгIар дезал Кустанайски областан Федоровски районе баха бахача хана Аюп 16-ча шера чувенна мара вацар. Уж дIаязбелар цу районерча Чапаева цIерахча колхозе.

ЦIагIа дезала лоздам боаццача балхашта новкъостал дар мара, хIаьтталца хоадам боллаш болча ший къахьегама наькъ тIа валанза вар Аюп. Цу ханналца 7 класс школе ухаш йистеяькха волча цо 10-летка хIанзчул тIехьагIа заочно йистейоаккхилга тоадир. Иштта да а дир цо из.

Чапаева цIерахча колхоза къона член—Оздоев Аюп—балха хьалхарча деношка денз ший новкъосташта юкъе белгалвувла ваьлар болх цIена, тешаме, овсаре беш хиларца; дисциплина дика йолаш, колхоза боахама хьурмат деш, лорабеш лелабарца. Колхоза балха доккхагIа дола дукъ шоай ги доалладеш болча кхийнача колхозхошта нийсса лоархIаш вола къона колхозхо хилар Аюпах.

Къонача колхозхочох доккхал де а цунах колхоза курал лархIа а йиш йолаш хилар колхоза хьалхле лелаераш.

Бакъда, дуденначох бIарг бузаш воаца къона колхозхо трактора балхага са латта ваьлар. Шоай колхоза шаьрача, шерача аренашка оахамаш деш, ялаташ дIадувш лелача тракторий болата йиш лергах кхийтача, бIарг къьстта сийрда бувла, дог нийдала ваьлар керда говзал Іомаярна тIера вола зIамига сат. Из цун кер чу лотабенна керда сийг зийнача колхоза правленен членаша могадир цунна Кустанай яхача городе трактористий курсашка деша гIолла.

Цул доккхагIа совгIат кхача йиш яцар Оздоев Аюпага.

1947 шера бIаьсти деша а хайна, цу шера август бетта трактористий курсаш йисте а яьха, шоай колхозе трактор тIа кайр из.

Эггара хьалха трактор ший бехкташкаме йисача дийнахьа бос баха, кхеравенна ше хина дагадоагIа Аюпа. Хьаькъал а низ а кхоачаргдийте ерра мо низ бола «болата алача» нийса лехка. Са даьшта набарагIа ца дайна хIама ма дий тахан де дезаш сона хьалхашка эттар?

Иштта йоахар цун уйлаша.

МоллагIа цхьа таьма а даь Іечул, хIама геттара ца деш дутилга нийссагIа лоархIаш вола Оздоев Аюп дег чура воагаш вар йоккхача трактора аьшка - болата маьжеНаша ше яхар ца дара кхераш. Бакъда, цар Аюпа говзача кулгаша яхар дир. Цу дийнахьа гIадвахаро чуетта йIовхал хIанз а дIа ца йоалаш ший дег чу гIолла лелаш санна хет цунна.

Хьаьта денз хьа вай юрта боахама цу чоалханерча машинашца вувзавенна волаш хьадоагIа Аюпа вахар. Цу колхозе цхьан сменах (12 сахьата) планах 16 га лаьтта аха дезача моттите, 25—30 гектар лаьтта оахар цо. 4—5-за совгIаташ а тийлар цунна МТС-о а колхоза правленес а.

Трактор чIоагIа чоалхане юрта боахама машин я. Бера санна Іунал эш цунна. Оатхалаш вIашагIа а йоахаш, ший хан-ханнахьа цIенъе еза, даьтта хьекха деза, доагам чудувтта деза. Трактор лехкар цу тайпара шийца дика волга хайча, цо ший дала йиш мел яр хьалу. ДоагIа Іунал шийна лаьтта децаре, цхьан сменах шиъ гаргга боарам тергбацар Аюпа тракторо.

Вайна ховш да, дикачунга дIагIертилга боарам боацаш гIулакх долга. Вай мехка моллагIча а производстве — юрта боахам тIа а промышленносте а халонех ца къахьаш, дикачоа тIаккхувш вода сат гонахьарча новкъосташа, производствен хьалхле лелаераша ца зувш виса йиш яц.

Тракторца болх бе волавенна шу доаллаш, Оздоев машинашта тIера волаш, уж дукха езаш волга шоашта саццаь хайна даьлча, МТС-а а колхоза а хьалхле лелаераша 1948 шера октябрь бетта комбайнерий курсашка вахийтар из. 1949 шера апрель бетта комбайнерий курсаш йисте а яьха, Аюп ше член волча колхозе комбайнаца болх бе волалу. Уккханга еннача комбайно смения задани 170—200 процент кхоачашъеш болх бу.

1953 шера денз, 1956 шера шоай дезал Нохч-ГIалгIай республике юха цIабаккхалца тракторни бригадан бригадир волаш болх бу Оздоев Аюпа. Цу юкъагIа тIехьа лаьттача тракторни бригадас МТС-е хьалхара моттиг лоац. 1956 шера планах цхьан гектара тIара 13 центнер яькха езача моттите бригада лаьттан хIара гектара тIара 23,9 центнер хьувкъам боаккх, МТС-ел колхозеи дIа-са тела сийлен ЦIе байракх Оздоева бригаданна лу, хIаьта Каз. ССР юртбоахама Министерстван приказах бригадиранна шийна ахчанца доккха совгIат а лу.

о о о

Казахстане шоаш кхаьчача денз, дIа-са ухаш ха ца а йоаеш, эггара хьалха шоаш нийсбеннача Федоровски районе Чапаева цIерахча колхозе болх беш хилар Аюпар дезал. Колхозе тешшаме болх бар бахьан долаш боахама гIулакха мел эшар долаш а дикача къахьегамхой сийле шоашка йолаш а баьхар Оздоев Аюп а цун доккхагIа бола вежарий а.

Нохч-ГIалгIай халкъа автономи юхаметтаоттаярах Коммунистически партийна а Советски правительственна а дег тIара доккха баркал а оалаш вай мехка юхабаьккар ОздоевтIар дезал. Колхозе тешаме къахьегаш шоаш Іоадаь шортта ялат а кхыдола руцкъа а дера цар.

Цаккхоаччаше а 1957 шу долалуш Оздоев Аюпа Наьсарен совхоза Аьлтий юртарча отделенен тIехьайисаьхиннача тракторни бригадан бригадир вир. 1 май тIаккхоачаш цу совхозе хьалха латта бригада хилар Оздоевчох. Цул тIехьагIа 1958 шера июнь бетта денз юха а Эккаж-къонгий юртарча отделенен тIехьайисаьча тракторни бригадан бригадир ву цунах.

ХIаьта денз цу бригадан бригадир ва из.

Гуйран ялат чуэцара а лаьтта ахара а балхаш халла йисте а даьха, бригадан тракторашка хьежача, хьалхашка лаьтта сурт ийрча дар. ГIулакх моллагIча тайпара, лоIамагIа беча балхах тоадала йиш йолаш дацар. Чехка ремонт яь бIаьстанга кийчъе езаш яр 11 трактор: 6-ДТ—54, 5—«Беларусь», иштта тоае езаш яр царна тIехьа ювза машинаш — нохараш, маькхаш, сеялкаш, и. кх. дI.

Оздоевс ший бригадацарча нахага аьлар:

— Советски Союзан дерригача адамаша турпален толамаш доах хургйолча ССКП XXI съезда сийна. Вай дусаргдац нахал тIехьа. Вай бригадан ремонт ханал хьалха йистеяла еза!..

Бригадацара нах социалистически яхьо дегаш айдаь чуийр ремонта балхах. 28 декабрь тIакхоачаш тракторий ремонт йистеяьлар. Районе эггара хьалха ремонт яь ялар Оздоева бригада тракторашта тIехьаьювзача оатхалашта а. Совхоза дIаса тела сийлен байракх цу бригадага я, хIаьта совгIата 2000 сом дала а оттадаьд царна.

Бригада бIаьстан балхашка тIема хьисаде кийчъенна я, кхоана ара яла оале а. Бригадан дикагIа бола трактористаш Евлоев Йоакъаб, Гагиев Ахьмад, Евлоев ШаIийп культураш квадратни-гнездовой хьисаде дIаера говзал Іомаеш ба.

Тахан а кхоана а яхар мо, эггара хьалха лоаш дашарца, наькъаш даларца Наьсарерча совхоза Эккажкъонгий юртарча отделенен хьаьнача лаьтташка Советски Союзан турпалерча семилеткан хьалхарча бIаьстан гота йоаллае, меллашха кIур тувсаш, эраяргья Оздоев Аюпа тракторни бригадан «болата алачаш». ХIаьта цар шоай а совхоза а юхь кIайергйолча тайпара дика болх берг а ба.

Из иштта хургхиларах теша йиш я!

ХЬ-Б. МУТАЛИЕВ.

Школерча дешара керда система

☆

Г. ЦЫГАНКОВ, НГIАССР просвещенен Министр

☆

СССР-а халкъа боахам дегIабарах йолча ССКП XXI-съездо чIоагъьйча ворхI шерарча планаца белгалъяькха я вай мехка коммунизм хьалъяра Іалаьмате йоккха программа.

Цунга хьежжа къахьегамхой, къаьстта хьалкхувш йоагIача тIехьен, коммунистически кхетам дIахо лаккхбара декхараш а оттадаьд цу плано.

Халкъа дешара система эргаякхарах, деша дагIа ха йолча дерригача беращта бархI шера политехнически дешар хьехилга юкъедоаладарах долча, СССР Лакхехьарча Совето чIоагIдаьча Законо дIадех халкъа дешара органий болх лоархIам боллаш тоабар.

Хьалкхувш йоагIа тIехье школе Іомаелга, кхетаелга кхоачащдергда марксистско - ленински принципа ларда тIа дешари производствера къахьегами вIашагIтохарца.

Халкъа дешар эргадаккхарах долча Законага хьежжа вай республикан просвещенен Министерствос городийн районийн халкъа дешара йолча ворхI шерарча плана проект оттаяьй. Из вай республикера промышленность, совхозаш, колхозаш, хIара нах бахаш йола моттиг дегIаярах йолча перспективашка хьежжа оттаяь проект, НГIАССР Министрийн Совето могаяьй.

Вай республике масса ва а дийша хила везаш дола бархI шерара политехнически дешар 1959—1960 дешара шера дIадолалу. ВорхI шу даьнна мел дола бер дешара юкъе оза а деза, хIаьта эгтара кIезигагIа дале а бархI класс яккха а еза цар.

Цунга хьежжа тайп-тайпара йизза юкъера школаш а вIашагIйохкаргъя.

Школаш эргаяхара гIулакх кхьаьпхе шера чакхдаккха лаьрхIа да. ХIанз йолаш йолча ерригача ворхI шера дешаш йолаш школеех ахаш гаргга укх шерахьа а бархI шера дешаш хургйолаш эргайоахаргйолаш я, кердача дешара планах болх беш йолча итт шера дешаш йолча школеех цхьайтта шера дешаш йола школаш ергъя, цул совгIа йислагIчеи, иттлагIчеи, цхьайтталагIчеи классашта производственни дешар а хьехаргда.

1959—1960 дешара шера денз кердача дешара планахи программехи болх бе йолалургъя хьалхареи, шоллагIеи, кхоалагIеи, йиълагIеи, пхелагIеи классаш, хIаьта цхьа йолча йислагIча классашка а кердача дешара планах долалургда производственни дешар.

ССКП ЦК-ан СССР Министрийн Совете тезисаши школех дола закони бахача нахага дIадовзийташ доккха болх баь бале а даьшен-ноаношеи каст-каста хетт просвещенен Министерствога, мел дийша хургба бархI класси итт класси яькха баьннараш, яхаш. Цхьабараш кхер школаш эргаяьхачул тIехьагIа керда школаш йистеяьхараш хIанз йола школаш яьхарел, дуккха кIезигагIа дешар ховш хилар. Из нийса уйла яц. Масала, ворхI шера дешача школе хиннарашца нийсдича бархI шера дешача школен цхьан шера йолча дешара плана тIара сахьаташ 1380 сахьат дуккхагIа хургда. Цунца гуманитарни предметашта (эрсий меттаи наьна меттаи, кхыча мехкашкарча меттаи, литературанеи, историнеи и. кх. д.) 424 сахьати, математиканеи, физикаи, химинеи, черчененеи и. кх. д. 380 сахьати, къахьегамаи производственни практиканеи 530 сахьати дуккхагI а хулаш. Цхьайтта шера деша дезача юкъерча школашка итт шера дешача школашкарчарца нийсдича дешара сахьаташ, 1200 сахьат, царех гуманитарни предметашта — 180 сахьати, математикаи, физикаи и. кх. д. — 160 сахьати производственни практикана 900 сахьати а долаш, дуккхагIа хилийта лаьрхIа да.

Цу лаккхехьа дийцараша хьахьокх кердача дешара системах дийшараш дуккхагIа дийша хургболга, хIаьта мел лаккхбенна хургба цар кхетам, производственни гIулакхаш довзилга. Иштта кийчбеннача цар торо хургъя предприяткеи юртабоахамеи къахьега а дIахо лаккхеьарча дешара заведенешкеи Іилман учрежденешкеи деша а.

Юкъера школаш йистейоахилга хаддаиза хургдолаш республикан ворхI шерарча плана проекта тIа лаьрхIад 1959—1960 дешара шера хетаргахьа 30 процент йислагIа классаш кердача планах болх бе йоалаялийта, хIаьта 1960—1961 дешара шера — 55 процента, 1961—1962 дешара шера — 85 процента, 1962—1963 дешара шера ерригa йислагIа классаш йоалаялийта а.

Цудухьа юкъерча школашкара дешархой арахецилга хIара шера хаддаиза хургда.

Школаш эргайоахаш кIезига дешархой бола школаш вIашагIтохарца а, цхьа йола школаш кердача типови школай цIеношка дIачу яхарца а, керда школаш хьаелларца а школаш йоккхае лаьрхIа я. ХIанз йолча 371 школана меттел 1965 шера 405 школа хургъя вай республике, царех 76 юкъера цхьайтта шера дешаш школаш а йолаш.

Цунга хьежжа школашка керда интернаташ хьаеллиргеи йолаш яраш шеръелгеи, хIаьта иштта интернаташ-школаш йохкилгеи де лаьрхIа а да, интернаташка-школашка дешаш бараш хIанз болча 1350 сагагара 1965 шера 17860 сагага кхоачаш дуккхагIа а хургба.

Халкъа боахаме болх беш болча кагирхошта деша школаш дуккхагIа хьаелларца юкъера образовани йола нах арахецилга шерлургда.

ХIанз цу тайпарча школашка дешаш 6200 саг ва, бакъда 1965 шера цар дуккал 10 эзар сагага кхоачаш хургда. Цхьа шу даьлча уж школаш эргайоахаргъя. Царех хургъя цхьайтта шера деша очниин заочниин йислагIеи, итталагIеи, цхьайтталагIеи классаш йола школаш. Цу школашка дешаш хургба бархI шера дийша бола болх беш бола городереи юрташкареи кагирхой. БархI шера дешанза болча кагирхой дIахо деша торо хургъя хIанзарча юкъерча школашка. Цу школашка а кхы йолча юкъерча специальни заведенешка — техникумашка а, дIахо деша торо хургъя вай кагирхой.

Школаш эргайоахача хана къьстта теркам тIабахийта беза Нохч-ГIалгIай къаман школаш дIахо дегIайоалаяра. Гаргга рча хана чIоагIъергъя керда дешара плани программаш. Укх шера арахецаргда 13 цIерах дола учебникаш, 18 цIерах дола методически литературеи. Дешархошта арадаргдолаш да берий литература, хIаьта нохчехи гIалгIаехи бола кагирхой Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен педагогически институтеи педагогически училищеи очни а заочни а отделенешка дIайнбелга дикка шерлургдолаш а да.

Керттера дарех декхар лархIа дезаш да, нохчийн гIалгIайн йиIигашка дешийтилга. Нагахьа санна укх шера йиIигашта лаьрхIа цхьа юкъера школа-интернати (Ведане) ворхI шера деша школеи (Шаьле) мара вай хиннаеце хьатIадоагIача дешара шера хьаела лаьрхIа я кхалнаха Грозне цхьа юкъера школа-интернати, Урус-Мартановски, Шалински иштта кхы йолча райцентрашка массехк бархI шера дешаш йола школаши.

Детсадаш а цар чура бераш а дуккхагIа хургда. Нагахьа санна 1958 шера бюджетни детсадашка 2250 бер хиннадале 1965 шера 4500 хургда уж.

Халкъа дешар эргадаккхарах долча Законо, берашка бархI шера дешийтилга юкъедоаладаро, занятеш цхьан сменах хургйолча хьала тIа яхаро дIадех, хоадам боллаш школай материальни база чIоагIъяр, эггара хьалха паччахьалкхен бюджетахи колхози четахи школаш хьалъелга шердар а долаш.

ДIадахача ворхI шера 38 млн. сом мара ца хиннача хьатIадоагIача ворхI шерарча планах вай республике школаши, школай интернаташи, детсадаши хьалъяра дIадахийта лаьрхIа да 328 млн. сом ахча дахийта а, хIаьта 39960 моттиг йола 132 школеи, 16500 моттиг йола школашта-интернаташта лаьрхIа общежитеши, 1150 моттиг йола детсадаши хьалъе а лаьрхIад.

Укх шера хьалъе лаьрхIа я 32 школеи, 8 общежитеи (интернаташта), 6 детсади. Царга дIадахийта лаьрхIа да 49,5 млн. сом, вешта даьлча 1958 шера дIадахийтачул кхозза дуккхагIа.

Цхьабакъда, цу гIулакха йизза йоахо еш а шоай план кхоачашъеш а яц гIишлонаш хьалъерий организацеш, эггара хьалха «Чечингстрой» трест а йолаш. ДIадахача шера хьалъяь яха езаш хиннача 12 школахи, 3 детсадахи 5 школеи 1 детсади мара яь йисте яьннаяц.

Ший ханнахьа школаш хьалъяь яхарна доккха новкъостал хила мегар, нагахьа санна уж хьалъяра гIулакх шин организацена, совнархозаи «Чечингстрой» трестаи дIатIадиллача.

Наурски, Шелковски, Грозненски, Сунженски, районашкарча колхозаша даьча тайпара школаши, интернаташи, детсадаши колхозий счетах хьалъяра гIулакх тоаде деза кхыча районашкарча колхозаша.

Республикан просвещенен Министерствоси, хьехархой говзал лаккхаякхара институтои пединститута а Іилма-тохкама института а Іилман болхлошеи, хоадам боллаш тоабе лаьрхIаб школашкара дешара-кхетама болх, дуккхагIа дешархошта пайда баргболаш из дIа а хьош.

Дешархой общественни къахьегама лоархIамера форма я дуккхача Советски Союзерча школашка санна вай республикерча школашка а дIаьржа йола производственни бригадаш.

ДIадахача шера вай республикерча школашка вIашагIъехка 62 дешархой производственни бригадаш яр, царца докъа лоацаш 3600 дешархо а волаш. ХьажкIаши, гидуаргаши, шекар доаккха свеклаши, баьца даараши, кхы йола культураши тIа йола 400 гектар лелайир цар. Дерригa а лаьрхIача 79 эзар трудоденоши 160 эзар сом ахчеи даьккхад цар.

Город Грозненрча 2600 дешархочо комсомольско-кагирхой лагерашка болх баь ах милилон ахча даьккхад.

Ассинскии, Каргинскии, Нестеровскии юкъерча школашкарча производственни бригадаша ВСХВ дакъа лаца бокъо яьккхай. Дешархой производственни бригадашка механизаторий звенош а яр. Царца школашка кийчбаь 150 трактористаши 250 шофераши бар.

Дуккха дешархой производственни бригадаш школаш хьалъеча, общежитеш, интернаташ хьалъеча хьинаре къахьегаш хиннай. Цар хьалъяьй 26 школьни дешара мастерскеш.

Укх шера, цу гIулакха кхы а бокхагIа лоархIам а баь дуккхагIа дешархой производственни бригадашта юкъе оза беза, хIара школе уж вIашагI а ехкаш.

Коммунистически партеси советски правительствоси халкъа дешар эргадаккхарна оттадаь декхараш толамца кхоачащдаро коммунизм хьалъергйола хьинар дола тIехье хьалхее торо хулийтаргъя.

Колхоз—техникан да я

Краснодарски край. Ново-Титаровски районерча Ленина цIерахча колхозо дIадахача шера 76 трактор, 69 комбайн, дуккха кхы техника а, хIаьта иштта Старо-Мышастовски МТС-а хинна гIишлонаш, мастерскеш, оборудовани а нийцай. Ийцаьча машинех шийгара боагIа мах паччахьалкхенна бизза дIабенна яьннай артель.

Шоай техникан даьй а хинна, Ленина цIерахча колхоза колхозникаша дIаяхача гурахь укх тIехьарча шерашкахь ца хьийкъача тайпара дика хьувкъаьй ерригa культураш.

ДикагIа йолча колхоза механизатораша шоай мастерскешка дийнахь а бус а машинашта ремонт елга вIашагIделлар. Цу тайпара, массаз а кийча я колхоза машинаш кхашкара балхаш де. Ханал хьалха ремонт а яь январь бетта 7 трактор бригадашка яхийта декхар тIанийцадар колхозхоша.

Сурта тIа: Ленина цIерахча колхоза машино-тракторни мастерскеш.

ШЕЛЕПОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Дыи цун социальни чулоацами

ІИЛМАНО гучадаьккхад эггара хьалха нах дунен тIа баха болабеннача хана ды хинна ца хилар. Адамаш ды боацаш даьха ха хиннай из. Цу хана ды хилар бакъдеш цхьаькха хIама корадаьдац. Адамий вахар дегIадоагIаш цхьан лагIа тIа кхаьчача хьахиннаб ды.

«Наха хIара денна бIаргагуш, цар хьаькъал дIа ца кхоачаш дола арахьара низаш, наха шоаш кхетадеча тайпара хьокхилга, лаьттара низаш лаьттара доацараш а даь хьахьокхилга мара кхы хIама дац моллагIа ды а»,— яхаш, яздаьд Ф. Энгельса (Ф. Энгельс, «Анти-дюринг», 299 оагIув).

Наьха дын сакхетам эггара хьалха гучабала болабеннаб первобытно-общинни строй хиннача хана, хIама хьаду низ тIехьабиса а Іаламан низашца цун къовсам лоаттабе низ боацача а хана. Цу хана сага вахара чухь довзаш хинна хIамаш вIалла кхоачам болаш дацар тIоа сагар, ды тохар, дуIа далар, лаьтта агар, хьунагIа йоала цIи, и. кх. а Іаламан унзара низаш довза. Цу низаша наха моцал, шелал, лазар, валар, тIаоттадора. Іаламан ца довзаш долча цу низаша тIаоттабеча кхерамо кхы а унзарагIеи доккхагIеи хетийтар уж наха, саго чIоагIа лоархIаш, корта тоха хIама а хиле дIаовттар уж. Іаламан низаш — малх, хий, догIа, цIи, и. кх. а низкхоача доккхий хIамаш лархIа ваьннав саг. Іаламан низашта а Іаламан чухь хулача хIамашта а корта бетташ моттигаш я хIанз Іалаьмате чIоагIа тIехьадисаьча племенаша.

Нагахьа санна саг Іаламан низашца къовсам лоаттабе низ боацача, первобытно-общинни строй йолча хана ды хьахиннабале, сенца дашха дезаш да хIанзарча эксплуататорски обществе ды болаш хилар?

Из дашха йиш я низ-Іоткъам беча ерригача а моллагIча а классашта шоай доал-оалал лоради ши гIулакх: палача гIулакхи мозгIара гIулакхи эшаш хиларца. Палач эш тоIабаь боахка нах раьза ца хилар а уж эгIазбахар а дохаде. ТоIабаь боахка нах тебе, классови доал латтача хана хула хатараш а Іазапаш а кIаьддеш хоза хабараш... дувца, хIаьта цунца уж шоашта тIалаттача доала раьза хилийта, революционни тIулакхаш тIара уж баха, цар революционни уйла толхае, цар революционни чIоагIо йохае гIерт мозгIар», — яхаш, язду В. И. Ленина (В. И. Ленин, Соч. том 21,206 оагIув).

Ленина яьхад, хIанзарча капиталистически мехкашка дын кертера овлаш доахк доккха нах социально тоIабаь хиларах, хIара денна доккхача наха доккха Іазапи халои тIаоаттаеча капитализманна хьалхашка уж нах низ боацаш хетарах. Капиталистически обществе хIара тIа массаз боаях хало я болхлоштеи ахархоштеи хьалхашка. ТIемаш, бе болх ца хилар, боахамах хIалаь хилар, эцаш дола хIама маьха дездалар, къел, моцал—уж да къахьегамхой кхоачарча денах бола тешам боабер. Уж хIамаш хьахулийта бахьанаш Іилманца мадоагIара дашха магац царна, бахьанаш довза хьаькъал дIакхачац цар. Іаламан чухь а адамий обществе а мел хула хIама даьла лоIамах хул, из общество бIаьхийн къел, наьха хьаькъ дуараши, цар боацабераши хиланза баргбоацаш я, лаьттара ваxар дала оттаяьча бокъонах мара хила йиш йолаш дац, «къемата дийнахьа» кхеча наха аламале хургъя яхаш «хьехамаш» деча ды хьехарашта кIала бус къахьегамхой. Азен, Американ, Юхерча а Юкъерча а Малхбоалеи мехкашка американски а кхыболча а империалисташа, моттигерча реакционни буржуазес, помещикаша, дына керте латтараша пайда йийбу исламах, кераста а кхыдолча а дынех къамаштеи расаштеи юкъе моастагIал лоаттадарна, къам мукъадаккха къовсам лоаттабу халкъа болам тоIабарна. Англе арадувл английски капитало ший ахчах арадоаха «Исламик ревъю» яха бусалба цын журнал. ХIара номера тIа дувц цо бусалба наха юкъе «классаши классови къовсами» бац, «бусалба нах — цхьа къам да» яхаш.

Паччахьа Россе хинази маьждиги тешаме гIулакх деш дар самодержавена, помещикашта, капиталисташта, къахьегамхошта духьал лоаттабеча къовсаме эксплуататорий га лоацар цар. Октябрьски революци хинначул тIехьагIа, граждански тIом лаьттача а колхозаш еш хиннача а шерашка дын дуккхача организацеша, дына керте латтарий группаша моастагIал лоаттадора Советски Іаьдала духьал.

СССР-е эксплуататорски классаш дIаяхари социализм котъялари бахьан долаш дын социальни овлаш тийдад. Цун лард йохаяьй. Дын гIулакха хьалха лелача дуккхагIча наха Советски Іаьдало яхар ду. Цхьабакда, из иштта дале а, хIара дыно, кераста бар бале а бусалба бар бале а, наьха сакхетам телхабу, харцахьа кхетадайт цо нахага Іалам а шоашта гонахьа мел дар а, Іаламан низашта хьалхашка низ боацача боах цо нах, цар творчески инициатива ехь, къамашта юкъе моастагIал лоаттаду. Дын гIулакхаши коммунистически моральн шоайла тарадала йиш йолаш дац.

Марксизмо - ленинизмо хьех, адамий обществон лард къахьегамах лаьтт, яхаш. Вай мехка къахьегам хIара советски гражданина деккар а цун сийдола гIулакх а да. Дына гоама ба къахьегам, «дала» эгтара хьалха «кхелла» хиннача наха (Адами Хьаваи) шоашка ма де аьннар дарах (ялсамала чура сом баарах) дала сага теха тIод лерхI къахьегамах дыно. Цудухьа дын дезача деношка ды лелабечар болх бар матийтац дыно, цу деношка къахьегар даьлатара къа долаш лерхI цо. Дын кхетама Іоткъьама кIала боахкача, ды лелабеча цхьаболча наха вай республикерча колхозашка дын дезача деношка болх ца беш моттигаш я, цунца колхоза боахама зе а деш.

Нохч-ГIалгIай АССР-е бусалба а кераста а ды лелабеча наха мархаш кхоаб.

Кераста ды лелабеча наха шоай мархаш долча хана шурехи дулхахи даь хIама даац, хIаьта бусалба ды лелабераша мархий бетта са тессача хана денз сайран боад боллалца цхьаькха хIама а даац е хий а малац. Цу гIулакхаша саг тIелву, са кхоачаду, дегI атта лазар кхетаргдолча доаккх, къахьега могаргдоацача воаккх саг. Дын тIулакхаша духьале ю социалистически яхье даькъа лоацача.

Коммунистически гIулакхаша советски нах кхетабу пролетарски интернационализман а вай мехкарча халкъий вежарашка долча доттагIлен а, морально-политически цхьоагIон а уйла йолаш. ХIара дыно ше лелабеча наха хьех кхыча дынах бола нах моастагIий ба, яхаш.

Масала, бусалба дыно йоах, бусалба боаца нах «гоавараш» «ды боаца нах» ба. Иштта йоах кераста ды лелабераша а шоай дынах боацача нахах.

ЧIоагIа зулам ду коммунизм хьалъяра гIулакха дыно кхалсат во, гоама ювцаро, из маIача сага нийса цо ца лархIаро. КъорIа тIа, библе тIа, талмуда тIа йоах, кхалсат «лей» я, ший маьра «доалахьара хIама» я, «шайтIан цхьегIа» я. КъорIа тIа яздаьд: «доаха са а цIена дац кхалсага», аьнна. Дыно мукъа ца луш хиларах Курчалоевски, Саясановски, Ножай-Юртовски, Наьсарен, кхыча дуккхача районашка а дас йоIи мара сесаги клубе, кино, театре, библиотеке ца йохийташ моттигаш я. ШариIатах бокъо а йолаш, йоIага а ца хоатташ, кхе лета мехкарий маьре ухийташ, цхьан сага шиъ-кхоъ, кхы дуккхагIа а сесаг йолаш моттигаш я. Советски Іаьдала законаша чIоагIа харцахьа лерхI уж.

Бусалба дын Іаьдалах кхалсага маIача сагаца Іо а хайна, хIама даа, цунна улув яьнна улицагIа яха бокъо яц.

Советски Іаьдало кхалсаг мукъаькхай экономически, политически, дын лоалах. Цхьабакъда, вай республике дуккха бола маIа нах дын гIулакхаш доаккаш хилар бахьан долаш кхалсага бокъонаш йохаеш ба. Цу гIулакхаца чIоагIа къовсам лоаттабе беза.

Вай, советски наьха, коммунизм хьалъе йиш яц технически прогресс, Іилма доацаш. ХIаьта ды Іилмана духьал ба.

Ды коммунизм хьалъярца моастагIал долаш ба. Коммунизм хьалъе дика лаьхъа лоацача къахьегамхошта духьале ю цо.

Коммунистически парти дынца машар хургболаш яц. Нагахьа санна вай мехка ды делабар паччахьалкхен хьалашка сага ший гIулакх даде а, Коммунистически партес иштта лаьрхIа дита йиш яц из, яхаш хьех В. И. Ленина. «Дын духьал къовсам лоаттабе беза вай. Из къовсам — дерригача материализман а, хIаьта марксизман а азбука да», йоах В. И. Ленина (В. И. Ленин, т. 15,374 оагIув). Цхьабакъда, ше дынца къовсам лоаттабешшехьа а, партес бокъо лац ды лелабеш бола нах эгIазбага, ды лелаберг боацаш уж административни хьажъехьа совцабе.

Коммунистически партеси Советски правительствоси дIадех дынца лоаттабу къовсам хьаькъалца, Іилман а атеистически а пропагандаца, хьехамца лелабар. Школашка дешар хьехилга, клубаша, библиотекаша, киноша, профсоюзни, комсомольски, пионерски, кхыйолча а организацеша бу болх къахьегамхой, къаьстта кагирхой дына а цун боадона а духьалара уйла йолаш кхеторгболаш дIабахьа беза.

Н. С. Хрущевс партен XXI-ча съезде яьча доклада тIа оттаяь шерра коммунизм хьалъяра программа кхоачашъяро дIадех къахьегамхошта, къаьстта хьатIакхувш йоагIача тIехьенна коммунистически кхетам балар, наьха кхетама чухь дола капитализмах, дынах юхедисаьраш дIадахар. Цу декхарашта юкъе къаьстта лоархIам боллаш я Іилман-атеистически пропаганда.

Капитализмах юхейисаь эгтара вогIеи зулманеи йола, нах тувлабу дын уйлаш дIа а йоахаш, Коммунистически партен хьалхленца коммунизм чехкагIа хьалъергъя вай.

А. ШТЕФАН.

Доазол дехьара

Партеи халкъеи цхьоагIо

СОФИЯ, 6 феврале. (ТАСС). Таханн дерригача болгарски газеташа кепатеха арадаькхад ССКП XXI-ча съезда болх йистебалара а Н. С. Хрущева докладах съездо цхьа барт а болаш тIаийцача резолюцен берригa чулоацам а. Съездах лаьца я центральни газетий передовой статьяши кхыйола материалаши.

«Работническо дело» яхача газето «Коммунизм хьалъерий съезд йистеяьннай» яхача ший передовой статья тIа язду, ССКП XXI-гIа съезд ССКП-а а советски халкъий а историен чу, дерригача дунен тIарча коммунистически болхлойн болама а прогрессивни мел долча адамий а историен чу гIоргья дерригача адамий общество дегIаяра керда этап ше йола советски общество дегIаяра кердача этапа сийлахь-йоккха байракх а хинна, яхаш.

Статья тIа белгалдоакх, ССКП XXI-ча съезда белгалъяьнна йола дикал кхы цхьаькханегIа а латташ хилар, из да, що цIаькха а советски коммунистий йохаргIоаца цхьоагIои уж шоай Центральни Комитета гонахьа айхха кхотабалар хьахьокхар, що партеи халкъеи чIоагIа цхьоагIо, вежарашха йола партеш ССКП-ана, социалистически мехкашта, СССР-а гонахьа кхотаялар хьахьокхар.

КНР-и ГДР-аи юкъера торговли шеръялар

ПЕКИН, 6 феврале. (ТАСС). Синьхуа агентствос хоам бечча тайпара, селхан Пекине Китайски Халкъа Республиканеи Германски Демократически Республиканеи юкъе 1959 шера хургдолча товаро-обменахи, дIа-юха телача маьхехи йолча соглашенена кулгаш яздаьд.

Цу соглашенех шин мехка юкъе товараш дIа-юха хувцилга дIадахача шераца нийсдича дикка лаькхлургда.

Цу соглашенех Китайс ГДР-е ухийтардга дуга, генри даьтта, даьрий, чай, ккачан а ейгача а промышленности продукташ, ГДР-о Китайна дIакхухьайтаргьа комплексни оборудованеши, станокаши, пхьоален кхоачамаи, дIа-юха лела состави, электрооборудованеши, оптически приборaши, химически продукташи.

Даьхен трактораш хьаю база юллаш латт КНДР-е

ПХЕНЬЯН, 6 феврале. (ТАСС). КНДР машиностроителашта хьалхашка гарггарча 4—5 шера юрта боахамана механизаци яь йистеяккхара декхар оттадаьд. Цу хана юрташка яхийта лаьрхIа я 30—35 эзар тракторaши дуккха кхы йола юрта боахаман машинаши.

Из декхар кхоачащдарна Къулбехьарча Пхеньянерча провинцен Киянски машиностроительни заводе тракторни цех хьалъе йолаяьй. ХIара 7 эзар трактор арахецa йиш йолаш хургьа из цех. Из хьалъяь яьлча дуккха трактора тIехьатувса юрта боахама тайп-тайпара машинаш хьаж а йолалургьа цехе. ХьатIадоагIача шера июнь бутт йисте боаллаш хьалъяь яккха лаьрIа я из тракторни цех.

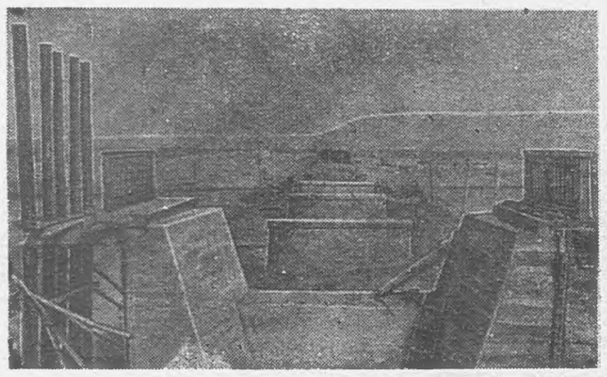

Афганистан. Ханабад яхача хи тIа хьалдеш латт автомобилаш леларгIолаш дола доккха тIий. Советски специалисташа технически тIодеш а, шоаш дакъа лоацаш а хьалдеш долча цу тIаьво Iалашдергда Афганистана эггара тIех лоархIам болчарех болча Кабулаи Кызыл-Калан юкъерча цу новкъа хадданза машинаш лелилга.

Сурта тIа: тIий туллаш латтача меттиге.

А. БИРЮКОВА сурт. **ТАСС фотохроника.**

Пролетарски интернационализм гойташ

БЕРЛИН, 5-ча феврале. (ТАСС). Советски Союза Коммунистически партен аргIан йоацача XXI-ча съезда болх шоай оагIонаш тIа сийрдда хьа а хьокхаш, берлински демократически газеташа белгалдоах из съезд мел боккха лоархIам болаш хургья пролетарски интернационализман социалистически лагера мехкашта юкъера вошали чIоагIдара гIулакха. Цунца цхьана газеташа белгалдоах, немецки халкъанна чIоагIа хьаштдола тIулаккхаш бахьанце лоаттабеча къовсама Малхбузен Германеи прогрессивни низашта цу съездо дикка гIодергхилар а.

СЕПГ-а ЦК органа «Нейес Дейчланда» передовой статья тIа язду тахан ССКП исторически XXI-ча съезда заседанеша башха дика хьахьекхар пролетарски интернационализми коммунистически болхлойн партей барт-цхьоагIо чIоагIа хилари, яхаш.

Газето белгалдоах, ворхI шерарча планоц ССКП XXI-ча съезде цун ювцарои кхы цIаькха а тешал ду, дергача дунен тIарча болхлой боламан авангард Советски Союз хиларна, яхаш ССКП-га хьалхле хиларах, ревизионисташа яххача тайпара, «Москвана карадахар» хилац. Цох даккха йиш йола маIан да сийлахьйоккха Советски Союз эггара хьалха пролетарски революци яь мохк социалистически дерригача мехкашта юкъе эггара низ болашагIа, экономически а общественни а дегIабарна эггара хьалха латта мохк хилар, ССКП-с хьалхле лелаеш йола Советски Союз социализм а коммунизм а хьалъяра даькъе эггара дуккагIа опыт йолаш хилар.

ССКП-а XXI-ча съезда балхах Аргентински печато яздер

БУЭНОС-АЙРЕС, 6 феврале. (ТАСС). Аргентинерча наха боккха безам тIабахийтаб ССКП-а XXI-ча съезда. Газетий оагIонаш тIа хIара денна дика кхетавеш язду съезда балхах. ЧIоагIа теркам тIабохийт печатO СССР-а халкъа боахам дегIабоалабара ворхI шерарча плана, що белгалдоах из машара тIаерзаяь хилар. Съезда балхах хан-ханнахьа дийцар радиоца.

Селханарча сайранарча дерригача газеташа белгалдоаккх, съездо цхьа барт а болаш Советски Союза халкъа боахам дегIабоалабара ворхI шерара план тIаэцар.

Iалаьмате боккха безам шийна тIабахийтар новкъоста Н. С. Хрущевс юххера дош оалаш даьча къамаьло. Аргентински столицан газеташа доккха алапашца керте а яздаь, газета хьалхарча оагIонаш тIа арадаьхад, Н. С. Хрущевс США-н президент Эйзенхауэр Советски Союзе хьехаш Москвера даь хоамаш.

КССР-а XXI-ча съезда балхах Аргентински печато яздер

БУЭНОС-АЙРЕС, 6 феврале. (ТАСС). Аргентинерча наха боккха безам тIабахийтаб ССКП-а XXI-ча съезда. Газетий оагIонаш тIа хIара денна дика кхетавеш язду съезда балхах. ЧIоагIа теркам тIабохийт печатO СССР-а халкъа боахам дегIабоалабара ворхI шерарча плана, що белгалдоах из машара тIаерзаяь хилар. Съезда балхах хан-ханнахьа дийцар радиоца.

Селханарча сайранарча дерригача газеташа белгалдоаккх, съездо цхьа барт а болаш Советски Союза халкъа боахам дегIабоалабара ворхI шерара план тIаэцар.

Iалаьмате боккха безам шийна тIабахийтар новкъоста Н. С. Хрущевс юххера дош оалаш даьча къамаьло. Аргентински столицан газеташа доккха алапашца керте а яздаь, газета хьалхарча оагIонаш тIа арадаьхад, Н. С. Хрущевс США-н президент Эйзенхауэр Советски Союзе хьехаш Москвера даь хоамаш.

Грозне 1959 шера руберойдни завод хила еза

Республиканн тIишлош хьалъечеи мехкдаьтта чакхдоахачеи предприятешка массаза а эшаш а хиннад, хIанз эшаш а да руберойд. Из эш тхов тIа тоха а гIишлош тIоадалах лорае а.

Цул совгIа руберойд чIоагIа эш колхозашта а, совхозашта а, шоашта цIенош деча бахархошта а, иштта кхыча организацешта а.

Руберойд дика а, дарегIа, а, ца дохаш дукха ха йоаккхаш а дола тхов тIа тоха битум (кIув) хьекха каьхат да.

Руберойд хьадара технологи ноалхане яц. Руберойдни завод юллаш цунга гIоргдола ахча вIалла дукха а дац, нагахьа санна цу заводо республиканна лургбола пайда лаьрхIача. Вай республике битум мел эш болаш ба — из мехкдаьттах боаккх. Цхьабакъда, арахьара тIакхахьа езаш йола картон хьае фабрика а Грозне йилла йиш я. Картон хьае эшаш дола дахча вай республике шортта да. Картон хьаюларгьа хьуна херх хьокхаш хьакъастача отходех а, чан отходех а, тишача кхьхатах а и. кх. дI.

1957 шу чакхдоалаш Грозне руберойдни завод хьалъе аьнна РСФСР-а Министрий Совето а ССКП Нохч-ГIалгIай обкома а соцамаш дир. Цу тIехьа Нохч-ГIалгIай Оргкомитето Грозненски горисполкома тIадиллар «Чечингстрой» тресто доал ду Луговой улицагI № 4 йола лаьттан даькъа моттигерча промышленноста Министерствона дIалулда, аьнна. Цу даькъа тIа лаьрхIар руберойдни завод йилла.

Цхьа бутт гарга ха яьлча Грозненски горисполкомо хилла цу хьакъеха решени йир. Цул тIехьагIа «Чечингстрой» треста управляющий новкъ. Черноярох оргкомитета распоряженештеи горисполкома решенеи раьзаве яхаш ССКП обкома промотделага а, НГIАССР-а Министрий Советага а дехар деш цхьа бутт баьлча вай дувцача лаьттан даькъа тIара шоай цIенош мукъадаха йолаелар «Чечингстрой» трест.

Цу хана санинспекце цига гIишлош е мукъа баланзар. Цул тIехьагIа завод йилла лаьрхIар Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода территоре тIа хьалха цхьоалагIа котельни хиннача моттиге.

Химзавода кулгалхоша вIалла новкъостал ца деш хало лелаяь яле а, моттигерча промышленноста Министерствос а шийгара доагIаш дола новкъостал даьдеце а лаьттанцареи строительнии керттера балхаш чакхдаьлар.

Цу ханна, из дар 1958 шера ноябрь бетта, руберойдни завод хьалъе бокъо яц аьнна пожарни инспекцегара предписани ера. Гишло хьалъеш хиннa моттиг кислородни установкана улув а я 70 метр мара Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода установкашта гаьна а яц аьнна бахьан корадир цунна.

ССКП Обкомен Нохч-ГIалгIай АССР-а Министрий Советеи, санинспекцеи, пожарни инспекцеи, моттигерча промышленноста Министерствони викалаш а гIали архитектор а чубоагIаш йолча авторитетни комиссено, массава раьза а волаш, цхьа соцам бир, ребуройдни завод йилла эггара дикагIа йола моттиг Сталински районе нефтепереработкан управленен ТЭЦ-а уллув улла 5-ча котельне лаьтта да аьнна. ХIаьта а, нефтепереработкан управленен начальник нов. Пальчиков раьза ца хилар бахьан долаш из участок а завод йилла хьа ца луш йисар.

ХIанз руберойдни завод йилла лаьрхIад Старопромысловски районерча 36-ча участкан гув тIа. Из моттиг завод йилла пайдана яц цун тIехьагIа йоккхагIа хилеи шеръялеи езарг хилара уйла йича а, из хьалъяреи хьалйича цо бе безача балхеи уйла йича а. Завода эшаш бола технологически пар бац. ТIабоагIаш никъ а бац цига, цудухьа хьалхагIа никъ билла беза. Битуми, тIуми, кхыйола материалаши гаьнара тIакхахьа а еза. Руберойдни завода оборудовани кIалъоттае лаьрхIа кхоалле тоае дукха балхаш де а деза, ах оборудовани мара цу чу хошарг а яц. Цул совгIа из оборудовани цу кхоален кIал дIанийсъеш хилча хьалха газовой компрессорашта кIал хинна железобетонни лардаш дIайоахаш дукха къахьега а, доккха зе де а деза. Лаьттан кIалхара коммуникацеш кхычахьа дIахьош а дукха гоадергда завод хьалъяра гIулакх.

Цудухьа дикагIа хургда нефтепереработкан управленен начальник новкъ. Пальчиков цу управленен ТЭЦ-а юхха хьалха 5-гIа котельни илла лаьтта кхычахьара луча лаьттанца хувцанза дарг ца хиларах теша а вав, цу лаьттан даькъа тIа руберойдни завод йилла йолайнча.

И. КУРКИЕВ,
руберойдни завода строительствана начальник.

Даьсса иллача лаьттан тIа

Дукха ха яц Иванова цIерахча городокан Катояма яхача станцени юкъера моттиг яьсса илла. Ялх-ялх квартира йола 18 цIа хьалдаьд цига уьх тIехьарча шин шера, цу цIеношка 72 нефтяникий дезал чухайшаб.

Уьх деношка хьалдаь даргдолаш да «Старопрознефта» НПУ 3-ча промыслан, «Грознефтгаз» яхача треста 3-ча цехеи болхлоштеи кхыболча нефтяникаштеи лаьрхIа дола цIенош.

Уьх тIехьарча шерашка тоаенна, хозъенна дIаэттай Иванова цIерах йола нефтяникий городок.

СИМБАЕВ А.

Лора хьехамаш

Рака хьалхара белгалонаш

Вай мехка унахцIено лораяра гIулакх дика оттадаь хиларах лазараш тIехь-тIехьагIа кIезигагIа хул. ДIаюха дувлаш дола массехк лазар (чума, оспа, холера, кхыдараш а) Советски Союзе хаьдда дIадаьннад. Цхьабакъда, хIанз а дукха да вайна юкъе лелаш лазараш. Царех цаI да рак яха лазар.

Рак дIа-юха дувлаш деце а, кхераме лазар да, хIаьта цун хьалхара белгалонаш массанена ха а еза. Рак хьахул хьалхагIа кхыдола даиман дола лазар долча моттигашка (гийга хронически катар, кIомарга, цIока этгIар, баге, мотт этгIар, Iаьржа кIаьдаш, пийгаш и. кх. д.).

ЦIокан рак дуккагIа долча даькъе юхьмараш тIа (къаьстта мержан бIаргаштеи юххе) хул. Гучадоал дестам кIомарга хьисаце. Из дIадаькхача цун метте цхьаькха хьагучадоал. Царех цкъаза босбуаргаш а оал. Уж тайна кIомаргаш (босбуаргаш) цхьан-шин бетта хьалтIаовле шийна рак хила тIертилга ха мара дезац сага. Из саг лор волча ваха веза.

КIалхарча борда рак хьахила йиш я борд-ийттIа хилча, цIаькха дерза а ца дерзаш борда тIа кIомаргаш хилча. Борд даьттIача даьнна харш е кIомарг шерлу, цхьабакъда, лазар хилац. 4—5 бутт баьлча цунах бокъонца лазар хул. Цудухьа хьалхехьа а лорашка ваха веза уж белгалонаш шийна гучаяьнна саг.

Метта рак. Мотт бохабе йиш я кегъеннача церго, телхача цергий протезий чIуго, иштта кхыча тайпара а. Цудухьа дикка ха яьнначул тIехьагIа метта тIа кIоагилгаш хьахул, кIомаргаш, ахкаргаш хул. Уж лазараш гучадаьннача моттигашка чIоагIденна кIомарг хьахул, цунах цIий ух, що лазар а ду. Метта рака хьалхара белгалонаш я уж.

Пехкий рак. Гучадаьнна да хронически бронхито, боккхийча наьха, къаьстта гIаьли увзаш болча наьха, пехкаш лазаш хиларо пехкий рак хьоаделга. ЧIоагIа хала кхайкавар, 3—4 дийнахьа лакха температура хилар, са дIалувцар, наькха лазар— ужаш я пехкий рака белгалонаш.

Гийга рак. Гийга рак долча оана хIама даа безам хилац, че лазаш хул, хIама диаьчул тIехьагIа Iетто дог доагIа, унахо мелхарваха хул. Уж тайна белгалонаш гийга катар йолча хана а хул, цхьабакъда, рак йолча хана санна чIоагIа хоалуш-м хилац уж.

Дуккхаза нийслу **наьхна рак** а. Из дукхагIа долча даькъе кхалнаха хул, наьгахьа маIача наха а хул. Из хиннача хана наькха тоIабича цIийна тара йола сел (сукровица) арайоал. Из чIоагIа кхераме лазар да, къаьстта зIамига бер долча кхалсага.

А. ШАПОШНИКОВА,
Республикански онкологически диспансера лор.

Хьинаре къахьег

Уьх шера январь бетта план, хьамсарча партен XXI-гIа съезд хьайийлача дийнахь — 27-гIча январе кхоачашйир Грознерча кондитерски фабрикан болхлоша. Белгалдаккха деза цу фабрикера берригаш а хIана бац аьнна болхлой общественникаш хилар.

Дукха езача Советски Союза Коммунистически партен XXI-гIча съезде Н. С. Хрущевс яь доклад ювцаш кондитерски фабрике хьалхле лелаеча бригадаша Москва-Сортировочни яхача депон кагирхоша дIаболабаь болам хьал а лаьца коммунистически хьисаце болх бе а, деша а, даха а, аьнна дош делар. Къаьстта еррригача фабрике дикалца бовзаш а, дукха безаш а ба балха тIа дика толамаш а доахаш агитаторал дика леладеш болх нн. Никишина, Дадаева, Таракамова, иштта кхыбараш. Фабрике хьалхле лелаеш я кандитерски цехера нн. Антоненкои Свечкареваи керте латта бригадаш. Сменах йола норма масса йолча хана тIехкхоачашъю цар. Бисквитни цехе сменни заданеш 118—120 процент кхоачашъеш хьабоагIа Янохова, Баркова, Павликова, иштта кхыбараш. Планах 1200 килограмм продукци арахецa езача 1300—1600 килограмм арахец цар.

ХАМАТХАН ГАЛАЕВ.

Грознех дола книжка деш Албане

Массехк письмо улл сона хьалхашка. Уж да дукха ха йоаццаш Албански халкъа Республикерча Грозне а хинна цIабахача болхлоша шоай балхах, вахарах яздаь тхога дахкийта письмош.

— Бокхача сакъердамца дийшар аз «ДегIайоагIа вай Грозни» яха книжка,—яхаш язду Пешкопи яхача албански городерча слесара Джамаль Грацене.

«ДегIайоагIа вай Грозни» яха книжка дийшача цIаькха а дага дехар тхона, оахош Грозне даьха деношш, вай цIайха доттагIал, безаме гIулакхаш, яхаш язду шоай коллективни письмо тIа Албанерча Черрикски нефтеперерабатывающи завода операторашца Хасан Хаснеко, Хусен Самарджио, Годика Лоя.

Мишта кхаьчад из моттигерча автора Вайсмана яздаь «ДегIайоагIа вай Грозни» яха книжка Албане?

Цун истори иштта да. Дукха ха йоаццаш Грозне енаяр вайцита хиннача албански практиканта сесаг — Элеонора Лека. Элеонора Советски кхалсаг я, хьалха Грозне яхаш а хиннай. Вакъда, массехк шу хьалха албански болхлочунга маьре а яха хIанз Албане яхаш а Черрико яхача городе нефтеперерабатывающи заводе болх беш а я из. Барттайна бах уж, хIаьта алаший дукха а йийду цар.

Ший отпуск Грозне дIаяхьа лаьрхIа ший диъ шу даьннача кIаьнкаца Тодикаца Грозне ена хилар Элеонора. Отпуск йисте а яькхха цIайодаш шоай дешархошта нефтепереработкан Управленен учебно-курсовой комбината болхлоша совгIаташ дахкийтар цунга, царца дар «ДегIайоагIа вай Грозни» яха книжкаш а.

Иштта кхаьчар Грознех дола книжка албанцашка.

И. СЕНЧЕНКО.

Редактор М. ЛЬЯНОВ.

Литературеи вахари

1958 шера декабрь бетта Москве хиннa Российски Федерацен писателий съезд — боккхача лоархIамера хIама дар.

Тхоах, къамий республикерча писателех, хIара вар дега тIехь гIадваха, раьза хилар цу съезда, хIана аьлча, РСФСР писателий учредительни съезде гулбеннараш сийлахь-доккхача эрсий литературан викалаш бар. Цул а лоархIамегIа цар даиман вай говзал, кхетам, хьакъал эцаш, вай литература кьахиларна а из дегIадарна а новкъостал даь, вай Iомадаь бола писателаш, хIара къама литературан викалаш цига вIашагIкхийтта хилар.

Российски республикан а цунна юкъерча бартерча дезала — дуккхача къамий республикай а областей а идеологически вахарца белгалдаьнна хIама хилар советски писателий съездо баьча балхах, хIана аьлча адамашта кхетам беннача, цар вахар-лелар тоадаьча, социализм кхийна хьаэттача деношка онке бола советски писателий къахьегам уж хьабаьнна, хьалкхебаьча халкъа турпала къахьегамца хадданза бувзабенна боландаь.

ХIанз социализман замалахь, яржжа коммунизм хьалъе йолалуча хана, вайна дагадоха а вай доккхаларш де а хIамаш дукха да. Октябрьски революци а ялалехьа, дуккха хьалха, эрсий литературо адамий сакхетам хьалхьебаьб ший кортамукъалг езара уйлашца, халкъо ше къоабал деш хиларца. Цу хана нохчаша, гIалгIаша, селаша, черсаша кхыча къамаша эрсий меттала мара дешаш хиннадац сийлахь-доккха эрсий литература. Цу хана, Октябрьски социалистически революци ялалехьа, Российски импере даьхача кагийча къамий шоай йоазув а литература а хинна ца хилар вайна ховш ма дий.

Социализман замо эргадаьккхад, хувцадалийтад эрсий литература, цунах российски литература хиннад. Цудухьа хIанз российски литература хьоахадеш хилча вай кхетаду цунна юкъе нохчий, гIалгIай, татарий, башкирий, кхыбарий литература юкъедоагIаш хилар. ХIанз иллеш, стихаш, дувцараш, повесташ, романаш язду вай Федераце дахача хIара къаман меттала. Цу къамий шошоай Iаьдалаш, эргалонаш хиларо хозду, тоазду российски литературан доккха тоатол.

Российски Федерацен писателий съезде кIоаргга а, чулоацаме а, шерра а дийцар хIанзарча замалахь, таханарча деношка литературан болхлошта хьалхашка латта сийлен декхараш.

Писателий къахьегамах доахкача гIалатех, кхоачам боацарех, дIахо йодача хана цар шоай балха пайда эцаргболаш дола гIулакхаш дийцар съезде. Цига даьча къамаьлашца, хIаране хIана яц аьнна, хьехайора къамий форман проблемаш, произведенеш тIа бувдача керттерча наьха шоай къама а заман а оамал хиланза ярг ца хилар. Цу хIамо кхы цIаькха а тешал дир социалистически реализман методо хIара писателаший къаьстта хулаш йола говзал дегIаахийтарна гIо делга, майра а хьакхашта а художественни форма лаха цунна паргIато лулга.

Съезде къаьстта теркаме даькхха оттадаьдар халкъ а литература а цхьана хилара дош, цудухьа хIанзарча ханара тема кIоарга а искусство тоаярна боккхача лоархIаме а хилар. Вай ханарча наьха — коммунизман гIирсхой (из хьалъерий) сурт диллар, советски наха дукхагIа дагадоаллаш, уж тIакхувш йола уйлаш йовзийтар из а советски литературан художественни говзала хьаст хинна, дикагIа дола книжкаш салоIам беш дегаь Iаткъар.

Съезде хиннараша дIахо йодача заманна мога ца деш, коммунизм хьалъеча хана кхоабал ца деш лаьрхIар тIагIоллара хьалийцача хIамаех язъяь произведенеш, хIанзарча ханара тема кампанеца лаьрхIа кегаелга.

Ший ханарча заман эргалонаш, цар еррига кIоаргал, хозал, тIехьале художника говзалца хьахьокхаш, ший заман турпал тIехьенна а дагавоагIаргволаш вовзийтар вай писателa хьалхарча аргIан а сийлен а декхар да. Бакъдар аьлча, вай ханара тема писателаша каранийца а теркал яь а дукха ха яц.

ХIанзарча ханара тема караэца яхаш, писателий теркам цу хIаманна ше тIаувзе а, съездо цунца цхьаькха а белгалдаькхар — хIанзарчеи яхачеи ханах йола темаш вIаший шоайла хийра ца яхар. Шоаш йоалаяь, яхача заман хьакъехьара темаш дIа а кхайса, керда, хIанзарча заман тема бе йолла еза алар нийса хургдацар. ХIана аьлча, кхувш йоагIача тIехьенна эш вай даьхен, къама, халкъа яхача хана хиннар довзийта еза, из тIакхачалехьа хиннарех, революценга гIолла эргадоалаш, хувцалуш хьадаьхкача халкъа, къама гIулакхех цунна мабарра кхетам а луш.

ХIанзарча заман тема а цун чулоацаман эргалонаш а боккхача лоархIаме йийцар писателаша. Цу съезда балхаца хьинаре даькъа лоацаш хилар вай советски литература эггара хьалха доладаь, къаьнагIа бола писателаш — Константин Федин, Николай Тихонов, Валентин Катаев, Леонид Соболев, Прокофьев, кхыбараш. Къаьнагга болча литературан говзаша а, къона бале а, советски литература шоай дикача произведенешца дIаьхий хилийтача зIамагIабараша а — массанеша а теркалдеш, таханарча заман лоархIамегIа дола писателий декхар лаьрхIар цаI дар — кердача ханарча, коммунизман заман сага, цар шоай произведенеш тIа цунна йоагIаш йола моттиг ялар. Цу кердача сага белгалонаш хила еза: уйлан лакхал, майрал, дега цхьалхал, безаме, сакъердаме хилар, яхь хилар, хургдолчох тешаш хилар, дахар лоархIаш, цун сий деш хилар, иштта кхыяраш. Цу тайпара вола саг литературо хьахьокхарга дог доах боккхача хьогаме вай книжкаш дешача калийча наха, из царна эш вахарца шоашта безаш бола никъ лацарна, дега лоIам Iалашбарна.

Советски литературашта дика хов шоаш сенна баьх, мича болх, хьанца болх, малагIча сийлерча гIулакхага латт вай искусство а литература а. Капиталистий мехкашка искусстве гIулакх деча наха е шоай халкъашта хьалхашкара никъ а гац, е цар тIехьале а йовзац, кхыча тайпара латт гIулакх советски литературе. Вай еррригача оазаца, гуччахьа, цхьаллача дега тIара кхайкаду воаш советски мехкарча литературеи искусствеи гIулакх деш дараш, воай халкъаца, цунна юкъера хьадаьнна, цунца цхьана дахаш хилар. Вай халкъаца цхьана да, хIаьта халкъаца дале — вай коммунистически партеца да, хIана аьлча, историен наькъашка гIолла нийсса йоахко еш, цунца айхха ювзаенна цо хьадоаьлду советски халкъ таханарча эразерча деношка кхаччалца. Из —вай литература коммунистий партеца, Ленина партеца хилар да. Из вай литература халкъаца, цун даахачунца, долчунца, хургдолчунца дувзаденна, цунга латта декхар шийна тIанийца, из кхоачащдеш хилар да. Литература партеца хилар — из да хIара писатель ший говзала еррригача торонашца а ший хьакъъалца а, гуччахьа а тешам беннa а керда общество — коммунизм хьалъяра тIехьа къовсам лоаттабе кийча хилар.

Российски Федерацен учредительни съезде хиннача Нохч-ГIалгIай писателий организацен делегаташта къаьстта а вай еррригача писателий цхьоагIонна бIаррча лоархIаш а боккхача теркаме эца дезаш дола кхы цхьаькха дош дийцар съезда доаденеш тIа цунна йоагIаш йола моттиг ялар. Цу кердача сага белгалонаш хила еза: уйлан лакхал, майрал, дега цхьалхал, безаме, сакъердаме хилар, яхь хилар, хургдолчох тешаш хилар, дахар лоархIаш, цун сий деш хилар, иштта кхыяраш. Цу тайпара вола саг литературо хьахьокхарга дог доах боккхача хьогаме вай книжкаш дешача калийча наха, из царна эш вахарца шоашта безаш бола никъ лацарна, дега лоIам Iалашбарна.

Советски литературашта дика хов шоаш сенна баьх, мича болх, хьанца болх, малагIча сийлерча гIулакхага латт вай искусство а литература а. Капиталистий мехкашка искусстве гIулакх деча наха е шоай халкъашта хьалхашкара никъ а гац, е цар тIехьале а йовзац, кхыча тайпара латт гIулакх советски литературе. Вай еррригача оазаца, гуччахьа, цхьаллача дега тIара кхайкаду воаш советски мехкарча литературеи искусствеи гIулакх деш дараш, воай халкъаца, цунна юкъера хьадаьнна, цунца цхьана дахаш хилар. Вай халкъаца цхьана да, хIаьта халкъаца дале — вай коммунистически партеца да, хIана аьлча, историен наькъашка гIолла нийсса йоахко еш, цунца айхха ювзаенна цо хьадоаьлду советски халкъ таханарча эразерча деношка кхаччалца. Из —вай литература коммунистий партеца, Ленина партеца хилар да. Из вай литература халкъаца, цун даахачунца, долчунца, хургдолчунца дувзаденна, цунга латта декхар шийна тIанийца, из кхоачащдеш хилар да. Литература партеца хилар — из да хIара писатель ший говзала еррригача торонашца а ший хьакъъалца а, гуччахьа а тешам беннa а керда общество — коммунизм хьалъяра тIехьа къовсам лоаттабе кийча хилар.

Российски Федерацен учредительни съезде хиннача Нохч-ГIалгIай писателий организацен делегаташта къаьстта а вай еррригача писателий цхьоагIонна бIаррча лоархIаш а боккхача теркаме эца дезаш дола кхы цхьаькха дош дийцар съезда доацаш хилар вай советски литература эггара хьалха доладаь, къаьнагIа бола писателаш — Константин Федин, Николай Тихонов, Валентин Катаев, Леонид Соболев, Прокофьев, кхыбараш. Къаьнагга болча литературан говзаша а, къона бале а, советски литература шоай дикача произведенешца дIаьхий хилийтача зIамагIабараша а — массанеша а теркалдеш, таханарча заман лоархIамегIа дола писателий декхар лаьрхIар цаI дар — кердача ханарча, коммунизман заман сага, цар шоай произведен